

การปะทะกันของสิทธิทางวัฒนธรรมและกฎหมายของรัฐในสังคมพหุวัฒนธรรม: บทเรียน
จาก Mrs. Chatterjee vs Norway
CONFLICT BETWEEN CULTURAL RIGHTS AND STATE LEGISLATION IN
MULTICULTURAL SOCIETY: A LESSON FROM MRS. CHATTERJEE VS
NORWAY

เด่นพงษ์ แสงนาค^{1*}

Denpong Saenkum^{1*}

¹โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยขอนแก่น วิทยาเขตหนองคาย คณะสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ต.หนองกอมเกาะ อ.เมือง
จ.หนองคาย 43000

¹Khon Kaen University Demonstration School, Nong Khai Campus, Faculty of Interdisciplinary Studies, Khon Kaen
University, Nong Kom Ko, Mueang, Nong Khai, 43000, Thailand

**Corresponding Author, E-mail: densan@kku.ac.th*

Received: Jan 6, 2025

Revised: Nov 13, 2025

Accepted: Nov 13, 2025

Available: Jun 29, 2026

บทคัดย่อ

บทความนี้มุ่งวิเคราะห์การปะทะกันอย่างรุนแรงระหว่างสิทธิทางวัฒนธรรมของชนกลุ่มน้อยกับกฎหมายและนโยบายสวัสดิการของรัฐในสังคมพหุวัฒนธรรม โดยใช้ภาพยนตร์เรื่อง Mrs. Chatterjee vs Norway เป็นกรณีศึกษา บทความมีจุดมุ่งหมายเพื่อทำความเข้าใจข้อจำกัดของการใช้กฎหมายที่เน้นความเป็นกลางทางวัฒนธรรมและประเมินประสิทธิผลของแนวคิดพหุวัฒนธรรมเสรีนิยมแบบดั้งเดิม การวิจัยครั้งนี้ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยนำกรอบแนวคิดของ Will Kymlicka เรื่องสิทธิกลุ่ม และแนวคิดสมรรถภาวะ (Capability Approach) ของ Amartya Sen มาเป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์และ

วิพากษ์ ผลการศึกษาพบว่า การบังคับใช้กฎหมายโดยขาดความเข้าใจในบริบททางวัฒนธรรมส่งผลให้เกิดการลิดรอนบริบทของการเลือก (Context of Choice) ของชนกลุ่มน้อยอย่างไม่เป็นธรรม เพื่อที่จะแก้ปัญหาจะต้องมีการตีความเรื่องความยุติธรรมที่ต้องคำนึงถึงความซับซ้อนภายในกลุ่มน้อย (Intra-Group Differences) ซึ่งส่งผลต่อการปรับตัวของสมาชิกที่แตกต่างกัน ข้อเสนอแนะที่สำคัญคือ การสร้างความสมดุลระหว่างสิทธิทางวัฒนธรรมและสิทธิปัจเจกบุคคล (โดยเฉพาะสิทธิเด็ก) ผ่านการใช้สมรรถภาพเพื่อรับประกันเสรีภาพและโอกาสของสมาชิกกลุ่มน้อยแต่ละคน บทความเสนอให้มีการพัฒนานโยบายและระบบสวัสดิการที่ส่งเสริมอัตลักษณ์ผสม (Hybrid Identity) และความสามารถเชิงวัฒนธรรมเพื่อให้เกิดความยุติธรรมที่แท้จริงในสังคมพหุวัฒนธรรม

คำสำคัญ: สิทธิทางวัฒนธรรม พหุวัฒนธรรม ความยุติธรรม เสรีภาพ การปกครองตนเอง

Abstract

This article focuses on analyzing the severe clash between the cultural rights of a minority group and state welfare laws and policies, utilizing the film *Mrs. Chatterjee vs Norway* as a case study within a multicultural society. The study aims to understand the limitations of implementing culturally - neutral laws and to assess the effectiveness of traditional liberal multiculturalism frameworks. This qualitative research employs Will Kymlicka's framework on group rights and Amartya Sen's Capability Approach as analytical and critical tools. The findings indicate that the enforcement of laws lacking cultural context unjustly undermines the context of choice for minority members. To address this issue, the interpretation of justice must account for the complex Intra - Group Differences which affect varying levels of adaptation among group members. The key recommendation is to establish a balance between cultural rights and individual rights (especially children's rights) through the application of the Capability Approach, thereby ensuring freedom and opportunities for every minority member. The article proposes the development of policies and welfare systems that promote Hybrid Identity and Cultural Competency to achieve genuine justice in multicultural societies.

Keywords: cultural rights, multiculturalism, justice, freedom, self-determination

บทนำ

ในโลกสมัยใหม่ที่มีการพัฒนาอย่างรวดเร็วและเต็มไปด้วยความหลากหลายทางวัฒนธรรม การดำเนินการต่าง ๆ ในทางสังคมและการเมืองเพื่อให้เกิดความยุติธรรมและความเท่าเทียมสำหรับพลเมืองทุกคนจึงกลายเป็นประเด็นสำคัญที่ต้องมีการอภิปรายอย่างลึกซึ้งมากขึ้น (Banks, 2008) เพราะความซับซ้อนของปัญหาไม่ใช่เพียงแค่ความหลากหลายทางวัฒนธรรมเท่านั้น หากแต่เป็นเรื่องของการซ้อนทับกันระหว่างสิทธิทางวัฒนธรรม สิทธิของปัจเจกบุคคล หรือสิทธิทางสังคมอื่น ๆ ที่บุคคลพึงมีไปซ้อนทับกับกฎเกณฑ์เชิงสถาบัน อำนาจ และกฎเกณฑ์ทางสังคมบางประการ สิ่งนี้ยิ่งตอกย้ำความซับซ้อนของปัญหาเพิ่มมากขึ้น และยิ่งเพิ่มขึ้นไปตามความหลากหลายทางวัฒนธรรมในโลกสมัยใหม่ (Addo, 2010) ปัญหาหนึ่งที่เกิดขึ้นในสังคมพหุวัฒนธรรมคือ การประนีประนอมระหว่างสิทธิของปัจเจกบุคคลกับการเคารพความแตกต่างทางวัฒนธรรม ซึ่งเป็นปัญหาที่เกิดจากความขัดแย้งระหว่างสิทธิพลเมืองที่รัฐต้องคุ้มครอง และการให้พื้นที่แก่กลุ่มชนกลุ่มน้อยทางวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตตามวิถีทางของตนเอง (Offe, 1998; Sautman, 1999)

ข้อถกเถียงทางปรัชญาที่ตามมาเกี่ยวกับเรื่องนี้มักเกี่ยวข้องกับการจัดการกับความหลากหลายทางวัฒนธรรมในรัฐประชาธิปไตย และการกำหนดว่าสิทธิของชนกลุ่มน้อยควรได้รับการคุ้มครองอย่างไร ในสังคมที่มีการแทรกแซงของกฎหมายจากรัฐ (Jovanovic, 2005) ซึ่งอาจมีแนวโน้มที่จะละเลยหรือไม่เข้าใจในความแตกต่างทางวัฒนธรรมของกลุ่มชนกลุ่มน้อยที่อยู่นอกกรอบของมาตรฐานทางกฎหมายหลักที่รัฐกำหนดขึ้น และโจทย์สำคัญที่ต้องแก้ไขในกรณีนี้คือ การหาจุดสมดุลระหว่างการเคารพในสิทธิทางวัฒนธรรมของกลุ่มชนกลุ่มน้อยและการคุ้มครองสิทธิพื้นฐานของปัจเจกบุคคลโดยไม่ให้เกิดการขัดแย้งที่ทำให้เกิดความเสียหายต่อกลุ่มชนกลุ่มน้อยนั้น ๆ ในขณะเดียวกันกฎหมายก็ต้องรับรองความเป็นธรรมแก่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อสิทธิทางวัฒนธรรมอาจขัดแย้งกับสิทธิในมุมมองทางสังคมและการเมืองในระดับสากล

ในกรณีของภาพยนตร์ Mrs. Chatterjee vs Norway (2023) เราจะเห็นถึงการปะทะกันระหว่างระบบกฎหมายของรัฐและสิทธิทางวัฒนธรรมของครอบครัวชนกลุ่มน้อย โดยรัฐนอร์เวย์ใช้กฎหมายในการแยกเด็กออกจากครอบครัวของ Mrs. Chatterjee อ้างว่าเพื่อสวัสดิภาพของเด็กตามมาตรฐานของสังคมตะวันตก (Keddel, 2018; Hollekim et al., 2016; Faircloth, 2014; Lee et al., 2014) ซึ่งละเลยต่อวิถีการเลี้ยงดูที่มีคุณค่าและมีความหมายในวัฒนธรรมอินเดียของครอบครัวนั้น ๆ ปัญหาที่เกิดขึ้นนี้สะท้อนให้เห็นถึงความท้าทายในการบังคับใช้กฎหมายที่อาจไม่สอดคล้องกับความ

หลากหลายทางวัฒนธรรมที่มีอยู่ในสังคมปัจจุบัน และชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นในการยอมรับและให้พื้นที่สำหรับความแตกต่างทางวัฒนธรรม โดยไม่ทำให้กลุ่มชนกลุ่มน้อยต้องสูญเสียอัตลักษณ์ของตน ทั้งนี้ ก็เพราะว่าการเคารพและยอมรับความแตกต่างทางวัฒนธรรมเป็นสิ่งจำเป็นในการสร้างความเท่าเทียมกันในสังคม และไม่ควรมองว่ามีเพียง “มาตรฐานเดียว” ที่เป็นวิธีที่ดีที่สุดในการบังคับใช้กฎหมายหรือมาตรฐานสังคม ภาพยนตร์เรื่องนี้จึงไม่เพียงแต่เสนอเรื่องราวของการต่อสู้เพื่อความยุติธรรมในทางกฎหมาย แต่ยังสะท้อนถึงการนำเสนอปัญหาทางปรัชญาสังคมที่ต้องได้รับการแก้ไขในสังคมพหุวัฒนธรรมอย่างแท้จริง ซึ่งในกรณีของ Mrs. Chatterjee vs Norway ปัญหาไม่ใช่แค่เรื่องการแยกเอาเด็กออกไปจากครอบครัวเท่านั้น แต่ยังเกี่ยวข้องกับความเข้าใจที่ผิดของรัฐเกี่ยวกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชนกลุ่มน้อยในรัฐ การที่รัฐนอร์เวย์มองว่าการเลี้ยงดูลูกแบบอินเดียอาจจะไม่เหมาะสมนั้น เป็นตัวอย่างของการที่รัฐนำมาตรฐานของตนเองมาวัดมาตรฐานของผู้อื่นอย่างไม่เข้าใจและยังจะส่งผลต่อความสัมพันธ์ในครอบครัวในระยะยาว (Londhe, 2009) บทพูดหนึ่งของ Chatterjee ที่เธอกล่าวว่า “I am his mother. No one can separate a mother from her child!” สะท้อนถึงสายสัมพันธ์อันลึกซึ้งระหว่างแม่กับลูก ซึ่งท้าทายการกระทำของหน่วยงานคุ้มครองเด็กในนอร์เวย์ และชี้ให้เห็นถึงสัญชาตญาณความเป็นแม่ที่ฝังแน่น รวมถึงสิทธิอันชอบธรรมของแม่ในการอยู่กับลูก (Paliwal, 2024, p. 186) ซึ่งถือเป็นเรื่องที่อยู่เหนือสิทธิทางวัฒนธรรมและกฎหมายไปอีก

บทความนี้จะเสนอแนวทางในการสร้างสมดุลระหว่างสิทธิทางวัฒนธรรมของชนกลุ่มน้อยและสิทธิพื้นฐานของปัจเจกบุคคลในสังคมพหุวัฒนธรรม โดยใช้กรอบคิดจากทฤษฎีเสรีนิยมพหุนิยมของ Will Kymlicka ซึ่งเน้นความสำคัญของการคุ้มครองสิทธิของชนกลุ่มน้อยเพื่อรักษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม และบทความจะวิเคราะห์กรณีของ Mrs. Chatterjee vs Norway โดยตั้งคำถามว่ารัฐควรปรับเปลี่ยนกฎหมายและนโยบายอย่างไรให้สามารถรองรับความหลากหลายทางวัฒนธรรมได้โดยไม่ละเมิดสิทธิพื้นฐานของปัจเจกบุคคล พร้อมทั้งเสนอว่าการยอมรับและการบูรณาการความแตกต่างทางวัฒนธรรมควรเกิดขึ้นบนพื้นฐานของความเข้าใจซึ่งกันและกันเพื่อให้สังคมสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างเท่าเทียมและยั่งยืนในโลกสมัยใหม่ที่เต็มไปด้วยความหลากหลาย พร้อมกันนี้ยังจะเสนอว่าหากเราจะไปไกลกว่าข้อเสนอของ Kymlicka เราควรจะทำอย่างไร โดยพิจารณาผ่านกรณี Mrs. Chatterjee vs Norway

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์ความขัดแย้งระหว่างกฎหมายของรัฐและสิทธิทางวัฒนธรรมของชนกลุ่มน้อย โดยใช้ภาพยนตร์เรื่อง Mrs. Chatterjee vs Norway เป็นกรณีศึกษา
2. เพื่อประเมินและวิเคราะห์แนวคิดของ Will Kymlicka และ Amartya Sen ในการทำความเข้าใจจิตจำกัดและความยุติธรรมทางวัฒนธรรมสำหรับสิทธิของชนกลุ่มน้อย
3. เพื่อเสนอแนวทางเชิงนโยบายในการพัฒนาแนวปฏิบัติของรัฐที่สามารถสร้างความสมดุลและความเป็นธรรมเพื่อรองรับความหลากหลายทางวัฒนธรรมได้อย่างยั่งยืน

แนวคิดพื้นฐานทางทฤษฎี

1. จากปัญหาสู่การประนีประนอมปัจเจกนิยมและสิทธิทางวัฒนธรรม

ในสังคมที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม เสรีนิยมถูกตั้งคำถามว่ามีความเหมาะสมกับการตอบสนองความต้องการของชนกลุ่มน้อยหรือไม่ โดยเฉพาะในกรณีที่รัฐมีกฎหมายที่สะท้อนค่านิยมของกลุ่มวัฒนธรรมส่วนใหญ่ ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิต ความเชื่อ และประเพณีของชนกลุ่มน้อย ผู้เขียนจะขอยกตัวอย่างคือ การห้ามสวมนิคอบของสตรีมุสลิมในฝรั่งเศส โดยในประเทศฝรั่งเศสที่รัฐออกกฎหมายในการควบคุมการสวมผ้าปิดหน้า (นิคอบ) ของสตรีมุสลิม ซึ่งทำให้สตรีชาวมุสลิมผู้ที่สวมนิคอบในที่สาธารณะเป็นสิ่งผิดกฎหมาย ในปี ค.ศ. 2011 ฝรั่งเศสถือเป็นประเทศแรกในยุโรปที่ออกกฎหมายห้ามปกปิดใบหน้าในที่สาธารณะ และประเทศอื่น ๆ เช่น เบลเยียมและออสเตรียก็ดำเนินการตามเช่นกัน และประเทศเนเธอร์แลนด์ที่ระบุเป็นกฎหมายว่า “ห้ามสวมเสื้อผ้าที่ปกปิดใบหน้าทั้งหมดหรือแสดงเฉพาะดวงตาในสถาบันการศึกษา ในระบบขนส่งสาธารณะ ในสถาบันของรัฐ และโรงพยาบาล” โดยเหตุผลที่สนับสนุนการห้ามสวมนิคอบมี 3 ประการ คือ (1) การสวมนิคอบ ไม่สอดคล้องกับค่านิยมตะวันตกรวมทั้งความเท่าเทียมทางเพศ (2) การสวมนิคอบขัดขวางการสื่อสารและการปรับตัว และ (3) การสวมนิคอบเป็นความเสี่ยงต่อความปลอดภัย (Zempi, 2019, p. 1) อย่างไรก็ตาม สำหรับชนกลุ่มน้อย เช่น สตรีมุสลิมที่มองว่านิคอบเป็นส่วนสำคัญของอัตลักษณ์และศาสนา การห้ามดังกล่าวเป็นการละเมิดสิทธิทางวัฒนธรรมและการแสดงออกทางศาสนา

ต่อปัญหานี้ Will Kymlicka เสนอว่า ในสังคมพหุวัฒนธรรม แนวคิดเสรีนิยมสามารถตอบสนองความต้องการของชนกลุ่มน้อยได้หากพิจารณาความหลากหลายทางวัฒนธรรมเป็นส่วนสำคัญของระบบความยุติธรรม เขาได้พิจารณาว่าชุมชนทางการเมืองอาจประกอบด้วยกลุ่มคนสองกลุ่มขึ้นไป

มีวัฒนธรรมต่างกัน พูดภาษาต่างกัน พัฒนาชนบทรรมนิยมทางวัฒนธรรมต่างกัน สิ่งนี้เป็นสถานการณ์ในรัฐที่มีหลายเชื้อชาติหรือพหุวัฒนธรรมและรัฐเหล่านี้ประกอบกันเป็นรัฐส่วนใหญ่ของโลก (Connor, 1972, pp. 319-321; van den Berghe, 1981, p. 62) ข้อเท็จจริงนี้ เป็นสิ่งที่ไม่อาจปฏิเสธได้เพราะทุก ๆ รัฐในปัจจุบันล้วนแต่ประกอบไปด้วยความหลากหลายและความแตกต่างทางวัฒนธรรม แต่ทว่านักปรัชญาที่เสนอทฤษฎีเสรีนิยมมักจะไม่ได้นึกถึงปัญหาเหล่านี้ จึงเสนอทฤษฎีที่ดูจะละเลยปัญหานี้พอสมควร Kymlicka ตั้งคำถามเพื่อชวนพิจารณาว่า เหตุใดทฤษฎีเสรีนิยมที่ผ่านมาจึงมักคัดค้านสิทธิของชนกลุ่มน้อย เหตุผลก็เพราะว่าเสรีนิยมนั้นมีรากฐานมาจากปัจเจกนิยม (Individualism) และสมภาคนิยม (Egalitarianism) โดยปัจเจกนิยมมองว่าปัจเจกบุคคลคือหน่วยพื้นฐานที่มีคุณค่าเชิงศีลธรรมสูงสุด เพราะแนวคิดนี้เชื่อว่าบุคคลมีสถานะทางศีลธรรมในฐานะจุดเริ่มต้นของสิทธิที่มีเหตุผลในตัวเอง (self-originating sources of valid claims) แนวคิดนี้สะท้อนในคำกล่าวของ John Rawls (1980) ที่อธิบายว่าปัจเจกบุคคลเป็น “เป้าหมายที่มีคุณค่าในตัวเอง” ส่วนสมภาคนิยมเชื่อว่าทุกคนมีสถานะทางศีลธรรมที่เท่าเทียมกันรัฐจึงต้องปฏิบัติต่อทุกคนอย่างเท่าเทียม ด้วยความเคารพและเอาใจใส่อย่างเสมอภาค ด้วยเหตุนี้ ลัทธิเสรีนิยมจึงยืนยันว่า สิทธิและสิ่งที่แต่ละบุคคลพึงมีควรได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกันโดยไม่คำนึงถึงเชื้อชาติ เพศ ชาติพันธุ์ ภาษา ฯลฯ (Kymlicka, 1989, pp. 139-140)

สำหรับ Kymlicka เขาเห็นว่า เสรีนิยมมุ่งเน้นความเป็นปัจเจกนิยมมากเกินไป และส่งผลต่อการไม่ใส่ใจเบื้องหลังทางวัฒนธรรมที่แตกต่างกันอย่างแท้จริง แต่มุ่งเน้นทำให้ทั้งหมดกลืนกลายเข้าหากัน (Kymlicka, 1989, p. 152) Kymlicka ชี้ว่า หากเรากำลังประสบปัญหากับความล้มเหลวของทฤษฎีเสรีนิยมในการให้ความยุติธรรมกับการเป็นสมาชิกทางวัฒนธรรมเช่นนี้ เราจะต้องเลือกระหว่าง (Kymlicka, 1989, p. 152) (1) ปรับปรุงการตีความแนวคิดเสรีนิยม (Kymlicka, 1989, pp. 152-153) หรือ (2) การยอมรับในข้อผิดพลาดของเสรีนิยมว่า ไม่ได้ให้บทบาทใด ๆ กับการเป็นสมาชิกในวัฒนธรรมและตัดสิทธิของชนกลุ่มน้อยออกไป (Kymlicka, 1989, p. 153) ต่อประเด็นปัญหานี้ เพื่อที่จะปรับปรุงและวางแนวทางไปสู่ความเหมาะสมของสิทธิทางวัฒนธรรมของชนกลุ่มน้อย Kymlicka เห็นด้วยกับการปรับปรุงการตีความแนวคิดเสรีนิยม เขาเห็นว่า เสรีนิยมสามารถที่จะปรับหลักการเพื่อรองรับสิทธิทางวัฒนธรรมได้ โดยเป็นสิทธิที่เขาหรือเธอจะยืนยันและกระทำตามความเชื่อทางวัฒนธรรมราบเท่าที่ไม่ละเมิดสิทธิพื้นฐานของผู้อื่นได้ Kymlicka จึงเสนอว่า ความเท่าเทียมในบริบทเสรีนิยมไม่ได้หมายถึงการปฏิบัติเหมือนกันต่อทุกคน แต่หมายถึงการตอบสนองความต้องการที่แตกต่างกันของกลุ่มชนต่าง ๆ ในแบบที่เหมาะสม ดังนั้นเขาจึงพยายามปรับความเข้ากันได้และไปด้วยกันได้ระหว่างสิทธิของปัจเจกบุคคลและ

สิทธิทางวัฒนธรรม กล่าวคือ ทั้งสิทธิของปัจเจกบุคคลที่มีอย่างเท่าเทียมกันจะต้องดำเนินไปพร้อม ๆ กัน กับสิทธิทางวัฒนธรรมของชนกลุ่มน้อยด้วย เพราะที่ผ่านมาเสรีนิยมมองว่าสิทธิทางวัฒนธรรมของชนกลุ่มน้อยเป็นเรื่องของการเลือกปฏิบัติหรือเรื่องของสิทธิพิเศษ ไม่ใช่เรื่องของความเท่าเทียมกันแต่อย่างใด Kymlicka จึงมองว่า สิทธิทางวัฒนธรรมของชนกลุ่มน้อยจะปลอดภัยก็ต่อเมื่อถูกมองว่าไม่ได้แข่งขันกับเสรีนิยม แต่เป็นองค์ประกอบสำคัญของการปฏิบัติทางการเมืองแบบเสรีนิยม (Kymlicka, 1989, pp. 153-154)

ข้อเสนอของ Kymlicka นำไปสู่การพยายามสร้างความถูกต้องเหมาะสมของการปฏิบัติต่อกลุ่มคนที่มีวัฒนธรรมและความเชื่อที่ต่างออกไป โดยไม่ได้มองว่าพวกเขาคือคนพิเศษที่จำเป็นต้องมีหลักปฏิบัติต่างหาก และไม่ได้มองว่าพวกเขาคือกลุ่มคนที่ด้อยโอกาสในสังคมที่ต้องได้รับสิทธิอื่นใดอันที่จะทำให้เท่าเทียมกับคนทั่วไป แต่พวกเขาคือบุคคลทั่วไปซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของสังคม โดยที่เราสามารถปฏิบัติและให้คุณค่าต่อเขาทั้งในแง่มุมที่ทำให้เขารู้สึกว่าเขาได้รับการปฏิบัติเหมือนคนทั่วไปบนพื้นฐานของแนวคิดแบบปัจเจกนิยม และในแง่มุมที่เราเปิดโอกาสให้เขาได้มีสิทธิทางวัฒนธรรมของตนเองโดยเคารพยอมรับสิทธิทางวัฒนธรรมของพวกเขา

2. ข้อเสนอของ Kymlicka ต่อปัญหาสิทธิทางวัฒนธรรม

2.1 สิทธิทางวัฒนธรรมในฐานะที่เป็นสิทธิพื้นฐาน

แกนหลักของการมองว่าสิทธิทางวัฒนธรรมเป็นสิทธิพื้นฐานเช่นเดียวกับกับสิทธิประเภทอื่น ๆ นั้น มาจากการที่ Kymlicka เสนอว่าวัฒนธรรมเป็นองค์ประกอบสำคัญสำหรับการพัฒนาความสามารถของปัจเจกบุคคลในการใช้สิทธิของตนเอง วัฒนธรรมไม่ได้เป็นเพียงความแตกต่างเชิงอัตลักษณ์เท่านั้น หากแต่ยังเป็นเงื่อนไขพื้นฐานที่จะช่วยให้บุคคลสามารถเลือกและกำหนดเป้าหมายชีวิตของตนได้ ในแง่นี้วัฒนธรรมจึงเป็นสิ่งที่ดีในฐานะเป้าหมายของชีวิตของปัจเจกบุคคล เพราะมันถูกสร้างขึ้นมาจากตัวตน เรื่องเล่า วิถีชีวิต ประวัติศาสตร์ และภาษาของบุคคลนั้น ๆ สิ่งนี้เน้นว่าชีวิตของเราไม่ได้ถูกกำหนดโดยตัวเลือกในเชิงกายภาพเพียงอย่างเดียว เช่น จะทำอะไรหรือเคลื่อนไหวอย่างไร แต่ยังรวมถึงความหมายที่เราให้กับการกระทำเหล่านั้น ซึ่งถูกกำหนดผ่านมุมมองทางวัฒนธรรมของเรา วัฒนธรรมจึงทำหน้าที่เป็นกรอบที่ช่วยให้เราตีความความสำคัญของกิจกรรมต่าง ๆ และกำหนดบทบาทหรือ “วิถีชีวิต” ที่เราอาจเลือกดำเนินตาม (Kymlicka, 1989, p. 165) ทว่าบุคคลหนึ่งมีประวัติศาสตร์และเรื่องเล่าที่หลอมสร้างการกระทำทางวัฒนธรรมที่ต่างไปจากอีกบุคคลหนึ่ง จึงทำให้ชีวิตและการปฏิบัติของพวกเขาแตกต่างกันอย่างชัดเจน และแต่ละคนก็สามารถที่จะกำหนดวิถีชีวิตตามวัฒนธรรม

ของพวกเขาได้ ดังนั้นเราจึงไม่อาจจะปฏิเสธได้เลยว่าวัฒนธรรมคือ สิทธิพื้นฐานประการหนึ่งของแต่ละบุคคล เราจึงเรียกมันว่าสิทธิทางวัฒนธรรม

สำหรับ Kymlicka แล้ว วัฒนธรรมมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนเสรีภาพและโอกาสของปัจเจกบุคคล เพราะวัฒนธรรมเป็นแหล่งที่มาของการเรียนรู้และทำความเข้าใจโลกเพื่อนำมาสู่การใช้ชีวิต ดังนั้นการลิดรอนสิทธิทางวัฒนธรรมจึงเปรียบเสมือนการลิดรอนเสรีภาพของบุคคลในการกำหนดชีวิตของตนเอง รัฐเสรีนิยมต้องยอมรับสิทธิของชนกลุ่มน้อยที่จะรักษาวัฒนธรรมและอัตลักษณ์ของตนในแบบที่สอดคล้องกับค่านิยมของเสรีนิยม (Kymlicka, 1995, pp. 75–76; 1989, p. 165) เพื่อให้ชัดเจนมากขึ้นเกี่ยวกับการพิจารณาสิทธิทางวัฒนธรรมของชนกลุ่มน้อย เขาได้แยกชนกลุ่มน้อยออกเป็น 2 ประเภทหลักเพื่อให้เกิดความชัดเจนในการจัดการสิทธิ คือ (1) กลุ่มชนพื้นเมือง (Indigenous Peoples) กลุ่มนี้มีความสัมพันธ์เชิงประวัติศาสตร์กับดินแดนที่พวกเขาอยู่อาศัย และมีวัฒนธรรมที่แตกต่างจากประชากรส่วนใหญ่ในรัฐ พวกเขาเป็นเพียงเศษเสี้ยวหนึ่งของประชากรส่วนใหญ่และมักถูกปฏิเสธหรือลดความสำคัญของการดำรงอยู่ในประเทศนั้น ๆ (Kymlicka, 1995, p. 12) และ (2) กลุ่มผู้อพยพ (Immigrant Groups) กลุ่มนี้ย้ายเข้ามาในรัฐใหม่และมักต้องการการปรับตัวเข้ากับสังคมใหม่ แต่ในขณะเดียวกันยังต้องการรักษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของตนเอาไว้ (Kymlicka, 1995, p. 14) ทั้งสองกลุ่มนี้ รัฐเสรีนิยมควรมีแนวทางในการตอบสนองต่อความต้องการของกลุ่มเหล่านี้อย่างเหมาะสม โดยการพัฒนานโยบายที่แตกต่างกัน เช่น การให้สิทธิการปกครองตนเองสำหรับชนพื้นเมืองหรือการสนับสนุนความหลากหลายทางวัฒนธรรมสำหรับผู้อพยพ ในฐานะที่สิทธิของกลุ่มในฐานะที่เป็นสิทธิทางวัฒนธรรมนั้นก็เปรียบประหนึ่งสิทธิพื้นฐาน

2.2 การปฏิบัติที่แตกต่างอย่างเท่าเทียมกันเพื่อสิทธิทางวัฒนธรรมและสิทธิของกลุ่ม

Kymlicka เสนอว่า ความเท่าเทียมไม่ได้หมายถึงการปฏิบัติที่เหมือนกันต่อทุกคนในทุกสถานการณ์ แต่หมายถึงการตระหนักถึงความแตกต่างทางวัฒนธรรม และพิจารณาความต้องการเฉพาะของกลุ่มต่าง ๆ ในรัฐเสรีนิยม แนวคิดนี้เน้นไปที่การพัฒนา นโยบายที่เหมาะสมเพื่อสนับสนุนความหลากหลายทางวัฒนธรรมโดยยังคงยึดมั่นในหลักการเสรีภาพและความเท่าเทียม

การปฏิบัติที่แตกต่างกันแต่มีความเท่าเทียม หมายถึง แม้ว่ากลุ่มต่าง ๆ ในสังคมการเมืองหนึ่งจะเป็นกลุ่มของวัฒนธรรมหลัก หรือกลุ่มของวัฒนธรรมชนกลุ่มน้อยหรือกลุ่มวัฒนธรรมอื่น ๆ ที่มีอยู่อย่างหลากหลายซึ่งแตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัดก็ตาม รัฐจะต้องไม่มองและปฏิบัติต่อเขาอย่างเท่าเทียมในความหมายของการปฏิบัติที่เหมือนกันโดยละเลยวัฒนธรรมที่สร้างพวกเขาขึ้นมา แต่รัฐจะ

มอบต้องความต้องการและสถานการณ์ที่แตกต่างกันให้กับแต่ละกลุ่มให้ได้ เช่น สิทธิการเป็นตัวแทนพิเศษของชนกลุ่มน้อยภายในสถาบันการเมืองของสังคมส่วนใหญ่ สิทธิการปกครองตนเอง และสิทธิพหุวัฒนธรรม (Polyethnic Rights) (Kymlicka, 1995, pp. 37-38) สิทธิที่แตกต่างนี้ไม่ได้เป็นการเลือกปฏิบัติ แต่เป็นการสร้างความเท่าเทียมในบริบทที่มีความหลากหลาย

การให้ความสำคัญกับการปฏิบัติต่อความแตกต่างที่เท่าเทียมกันนี้ เป็นส่วนสนับสนุนให้ทุก ๆ กลุ่มได้มีสิทธิในการเลือกหรือที่ Kymlicka เรียกว่า “วัฒนธรรมทางสังคมในบริบทของการเลือก” (Societal Cultures as Context of Choice) โดยที่วัฒนธรรมทางสังคมในบริบทของการเลือกคือการมองว่า วัฒนธรรมเป็นเสมือนกับกรอบสำหรับการตัดสินใจของแต่ละบุคคล เช่น ให้กรอบแนวคิด ค่านิยม และความหมายแก่กิจกรรมและตัวเลือกต่าง ๆ ในชีวิต บุคคลจะไม่สามารถตัดสินใจเกี่ยวกับสิ่งที่สำคัญสำหรับตนเองได้หากไม่มีบริบททางวัฒนธรรมที่ช่วยกำหนดว่าทางเลือกนั้นมีคุณค่าและความสำคัญอย่างไร สิ่งเหล่านี้คือสิ่งที่ทำให้ชีวิตของพวกเขามีความหมาย และการเรียนรู้จากวัฒนธรรมเพื่อทำความเข้าใจว่าตัวเลือกใดที่เป็นไปได้ในชีวิตของแต่ละคนจึงสำคัญอย่างยิ่ง รัฐจึงจำเป็นต้องเปิดพื้นที่ในการปฏิบัติต่อพวกเขาตามที่พวกเขาเป็นจึงจะเรียกว่าเท่าเทียม

เพื่อที่จะสนับสนุนการปฏิบัติแตกต่างอย่างเท่าเทียมกันให้เกิดขึ้นได้ รัฐจำเป็นต้องทำอย่างหนึ่งที่จะต้องสนับสนุนให้เกิดนโยบายเหล่านี้ เช่น ชนกลุ่มน้อยทางชาติพันธุ์สามารถมีตัวแทนในรัฐสภาหรือองค์กรปกครอง เพื่อป้องกันการถูกละเลยจากกระบวนการตัดสินใจระดับชาติ ตัวอย่างเช่น ชนพื้นเมืองในแคนาดาบางกลุ่มมีสิทธิแต่งตั้งตัวแทนในคณะกรรมการด้านทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อให้แน่ใจว่าการพัฒนาเศรษฐกิจในพื้นที่ของพวกเขาสอดคล้องกับผลประโยชน์ของชุมชน (Kymlicka, 1995, p. 38) นี่คือ (1) สิทธิการเป็นตัวแทนพิเศษของชนกลุ่มน้อยในสังคมที่มีวัฒนธรรมหลักต่างไป ส่วน (2) สิทธิในการปกครองตนเอง Kymlicka เห็นว่าชนกลุ่มน้อยที่มีความสัมพันธ์กับพื้นที่เฉพาะ เช่น ชนพื้นเมืองหรือชนกลุ่มชาติพันธุ์ ควรมีสิทธิในการตัดสินใจเรื่องที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมและชีวิตประจำวันของพวกเขาเอง เช่น การศึกษา ภาษา และทรัพยากรธรรมชาติ (Kymlicka, 1995, pp. 27-30) และสุดท้าย (3) สิทธิพหุวัฒนธรรม (Polyethnic Rights) สิทธินี้ช่วยให้กลุ่มที่ไม่มีความสัมพันธ์กับดินแดนเฉพาะ เช่น ผู้อพยพสามารถรักษาวัฒนธรรมของตนได้ แม้จะอยู่ในรัฐที่มีวัฒนธรรมกระแสหลัก ตัวอย่างนี้อาจรวมถึงการสนับสนุนการเรียนภาษาแม่หรือการยกเว้นจากกฎที่ขัดแย้งกับศาสนา (Kymlicka, 1995, pp. 30-32) เช่น ในกรณีของชาวซิกข์ในสหราชอาณาจักร รัฐอนุญาตให้พวกเขาไม่ต้องสวมหมวกนิรภัยขณะขี่รถจักรยานยนต์เนื่องจากการแต่งกายดังกล่าวขัดกับการสวมผ้าโพกศีรษะซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของความเชื่อ

ทางศาสนา (Oliva, 2016; Wright, 1999) สิ่งเหล่านี้ก็คือวัฒนธรรมทางสังคมในบริบทของการเลือกและหากวัฒนธรรมทางสังคมในบริบทของการเลือกของพวกเขาขาดหายไป ก็เท่ากับว่าพวกเขาขาดกรอบพื้นฐานในการกำหนดการมีชีวิตที่ดีของพวกเขาไป และเหตุนี้เองหากวัฒนธรรมถูกกลืนไปหรือชนกลุ่มน้อยไม่ได้รับโอกาสในการรักษาวัฒนธรรมของตนเองอาจจะทำให้พวกเขาขาดเป้าหมายในชีวิตที่ชัดเจนได้ รัฐเสรีนิยมควรมีบทบาทในการปกป้องวัฒนธรรมของชนกลุ่มน้อย เพื่อให้บุคคลในกลุ่มเหล่านี้มี “บริบทของการเลือก” ที่เข้มแข็งและมั่นคง โดยเฉพาะในกรณีที่วัฒนธรรมของพวกเขาถูกคุกคามจากกระแสหลักในสังคมใหญ่

การจะมีวัฒนธรรมในบริบทของการเลือกเพื่อนำไปสู่การมีเสรีภาพได้นั้น Kymlicka เสนอว่ารัฐจะต้องสนับสนุนให้มีสิทธิ 3 ประการข้างต้นหรืออาจเรียกโดยรวมว่า “สิทธิกลุ่ม” (Group-Differentiated Rights) การให้สิทธิกลุ่มเป็นวิธีการสำคัญที่จะสนับสนุนให้ชนกลุ่มน้อยสามารถรักษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของตนไว้ได้อย่างยั่งยืน ในขณะที่เดียวกันก็ยังมีส่วนร่วมในระบบการเมืองและเศรษฐกิจของรัฐอย่างเท่าเทียมกัน สิทธิกลุ่มนี้ไม่ได้หมายความว่าให้การให้สิทธิพิเศษแก่ชนกลุ่มน้อย แต่เป็นการปรับโครงสร้างการปกครองหรือการสนับสนุนทางนโยบาย เพื่อให้ความแตกต่างที่หลากหลายนี้สามารถดำรงอยู่ได้อย่างมีคุณค่าและได้รับการปกป้องในฐานะสิทธิที่เท่าเทียมกับสิทธิปัจเจกบุคคล (Kymlicka, 1995, pp. 26-33) แน่นอนว่าทั้งสามประเภทของสิทธิเหล่านี้สามารถทับซ้อนกันได้ในบางกรณี กล่าวคือ บางกลุ่มสามารถอ้างสิทธิได้มากกว่าหนึ่งประเภท ตัวอย่างเช่น กลุ่มชนพื้นเมือง (Indigenous Groups) อาจเรียกร้องทั้งสิทธิในการมีตัวแทนพิเศษในรัฐบาลกลาง (Special Representation) ด้วยเหตุผลของสถานะที่พวกเขา รู้สึกว่าตนเองเสียเปรียบในสังคม และเรียกร้องอำนาจสิทธิในการปกครองตนเอง (Self-Government) อันเนื่องมาจากสถานะของพวกเขาในฐานะ “ประชาชน” หรือ “ชาติ” (People or Nation) อย่างไรก็ตาม สิทธิทั้งสามประเภทนี้ไม่จำเป็นต้องมาคู่กันเสมอไป ตัวอย่างเช่น ผู้พิการ (Disabled Groups) อาจเรียกร้องสิทธิการมีตัวแทนพิเศษในระบบการเมือง แต่ไม่มีเหตุผลรองรับที่เพียงพอสำหรับการอ้างสิทธิการปกครองตนเองหรือสิทธิพหุวัฒนธรรม ในทางกลับกันกลุ่มผู้อพยพที่ประสบความสำเร็จทางเศรษฐกิจ (Staer, 2016) อาจเรียกร้องสิทธิพหุวัฒนธรรม (Polyethnic Rights) แต่ไม่มีเหตุผลรองรับสำหรับการเรียกร้องสิทธิการปกครองตนเองหรือสิทธิการมีตัวแทนพิเศษ โดยสรุปก็คือว่า สิทธิแต่ละประเภทสามารถอ้างได้อย่างแยกจากกันและการเรียกร้องสิทธิเหล่านี้ขึ้นอยู่กับสถานการณ์และสถานะของกลุ่มในสังคม (Kymlicka, 1995, p. 33) ดังนั้นแล้ว การสร้างความเท่าเทียมในรัฐเสรีนิยมประชาธิปไตยจำเป็นต้องคำนึงถึงความหลากหลายทาง

วัฒนธรรม โดยเน้นว่าความเท่าเทียมไม่ได้หมายถึงการปฏิบัติต่อทุกคนแบบเดียวกัน แต่คือการตอบสนองความต้องการเฉพาะของกลุ่มชนที่มีความแตกต่างกันได้

วิธีการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้วิธีการเชิงคุณภาพ โดยวิเคราะห์กรณีศึกษาภาพยนตร์ *Mrs. Chatterjee vs Norway* ผ่านกรอบแนวคิดของ Will Kymlicka และอาจเสริมความเข้มแข็งเชิงทฤษฎีด้วยกรอบแนวคิดของ Amartya Sen เพื่อตรวจสอบการปะทะกันระหว่างสิทธิทางวัฒนธรรมและกฎหมายของรัฐในสังคมพหุวัฒนธรรม กระบวนการวิจัยประกอบด้วย การทบทวนวรรณกรรม การรวบรวมข้อมูลจากเนื้อหาภาพยนตร์และบทความวิชาการ ตลอดจนการวิเคราะห์เชิงปรัชญาเพื่อประเมินผลกระทบของนโยบายที่มีต่อชีวิตของบุคคลและกลุ่มชนกลุ่มน้อย รวมถึงเสนอแนะแนวทางแก้ไขที่สร้างสมดุลระหว่างสิทธิทางวัฒนธรรมและกฎหมายของรัฐ

การวิจัยนี้มุ่งเน้นที่เนื้อหาภาพยนตร์เป็นกรณีตัวอย่าง โดยวิเคราะห์ในบริบทของรัฐนอร์เวย์ที่จัดการกับครอบครัวชนกลุ่มน้อยผ่านกรอบนโยบายแบบเสรีนิยม ขอบเขตการศึกษาเน้นไปที่ความสำคัญของสิทธิทางวัฒนธรรมและเสรีภาพของบุคคลภายใต้สังคมพหุวัฒนธรรม โดยไม่รวมถึงการวิเคราะห์เชิงปริมาณหรือข้อมูลทางสถิติ ทั้งนี้ ผลการศึกษาเน้นการเชื่อมโยงทฤษฎีและบริบทจริงเพื่อเสนอแนวทางในการพัฒนานโยบายที่ยุติธรรมและสอดคล้องกับความหลากหลายทางวัฒนธรรม

ผลการวิจัย

1. ความแตกต่างหลากหลายทางวัฒนธรรมนำไปสู่สิทธิทางวัฒนธรรมในฐานะสิทธิพื้นฐาน

ในภาพยนตร์ *Mrs. Chatterjee vs Norway* ภาพของความขัดแย้งที่ชัดเจนคือ มาตรฐานการเลี้ยงดูเด็กของรัฐนอร์เวย์ซึ่งมุ่งเน้น “สิทธิเด็ก” ตามกรอบสิทธิมนุษยชนและมาตรฐานสากล (Cunningham, 2005) ปะทะกับวิถีการเลี้ยงดูของครอบครัวชาวอินเดียที่สะท้อนอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมแบบตะวันออก การเลี้ยงดูของครอบครัว Chatterjee เช่น การป้อนอาหารด้วยมือ การนอนร่วมกับลูก และการแสดงออกทางศาสนา (การทาสีสัญลักษณ์ที่หน้าผาก) ถูกมองว่าไม่เหมาะสมในสายตาของระบบนอร์เวย์ที่เน้นการพัฒนาเด็กให้มีความเป็นอิสระและการดูแลที่ “ปลอดภัย” ตามมาตรฐานตะวันตก ดังนั้น ข้ออ้างของศูนย์บริการสวัสดิการเด็กนอร์เวย์จึงเป็นข้ออ้างที่มุ่งเน้นไปที่ปัจเจกนิยมและสมภาคนิยม โดยเฉพาะข้อวิพากษ์ต่อเสรีนิยมแบบ John Rawls ที่ว่า แม้ทฤษฎีความยุติธรรมแบบ

Rawls จะมองคนอย่างเท่าเทียมกันแต่ก็ยังละเลยบทบาทของวัฒนธรรมในชีวิตของบุคคล การละเลยนี้เป็นเสมือนการกีดกันทางเลือกของชีวิตอย่างมีความหมายของแต่ละกลุ่มทางวัฒนธรรม เมื่อละเลยการเลือกอย่างมีความหมายก็ทำให้ชีวิตของพวกเขาไม่อาจจะถูกกำหนดด้วยตัวของพวกเขาเองอันส่งผลกระทบต่อการมีชีวิตที่ดีได้ สิ่งนี้สะท้อนมุมมองของศูนย์บริการสวัสดิการเด็กนอร์เวย์อย่างเห็นได้ชัด อันประกอบด้วย (1) การมองข้ามบริบททางวัฒนธรรมในมาตรฐานการเลี้ยงดู (2) การเน้น “สิทธิเด็ก” โดยแยกออกจากบริบทครอบครัวและไม่เข้าใจบริบททางวัฒนธรรม และ (3) การบังคับใช้มาตรฐานเดียวกับชนกลุ่มน้อย ทั้ง 3 ประการนี้ ล้วนแต่ขัดแย้งกับมุมมองที่ว่าสิทธิทางวัฒนธรรมเป็นสิทธิพื้นฐาน เพราะไม่เอื้อต่อการสร้างบริบทของการเลือกให้เกิดขึ้นบนพื้นฐานทางวัฒนธรรมของแต่ละบุคคล และถ้าหากข้ออ้างที่ว่าสิทธิทางวัฒนธรรมเป็นสิทธิพื้นฐานของ Kymlicka ถูกต้องแล้วละก็ ผลที่ตามมาก็คือมุมมองทั้ง 3 ประการของศูนย์บริการสวัสดิการเด็กนอร์เวย์จะเป็นมุมมองที่ใช้ไม่ได้ในทันทีที่ตามการอ้างเหตุผลคือ

ถ้าสิทธิทางวัฒนธรรมเป็นสิทธิพื้นฐานแล้วมันจะสามารถนำไปสู่การมีชีวิตที่ดีได้

การดำเนินการของศูนย์บริการสวัสดิการเด็กนอร์เวย์ไม่วางอยู่บนฐานสิทธิทางวัฒนธรรม

∴ การดำเนินการของศูนย์บริการสวัสดิการเด็กนอร์เวย์จึงไม่นำไปสู่การมีชีวิตที่ดี

สิ่งที่ผู้เขียนอยากจะแสดงให้เห็นคือการแสดงให้เห็นว่าข้ออ้างหลักนี้ถูกต้อง คือ สิทธิทางวัฒนธรรมเป็นสิทธิพื้นฐานที่นำไปสู่การมีชีวิตที่ดีได้ ดังที่ได้กล่าวถึงข้อเสนอของ Kymlicka เอาไว้ว่า วัฒนธรรมทำหน้าที่เป็นกรอบที่ช่วยให้เราตีความความสำคัญของกิจกรรมต่าง ๆ และกำหนดบทบาทหรือ “วิถีชีวิต” ที่เราอาจเลือกดำเนินตาม (Kymlicka, 1989, p. 165) ในแง่นี้วัฒนธรรมจึงเป็นตัวบ่งชี้และกำหนดทางเลือกชีวิตของปัจเจกบุคคล สิ่งนี้ย่อมมาจากข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์และสังคมอย่างชัดเจน อย่างไรก็ตามก็ยังมีผู้คัดค้านข้อเสนอนี้ เช่น Don Lenihan โต้แย้งว่าสิทธิทางวัฒนธรรมเป็นสิทธิที่ขึ้นอยู่กับเงื่อนไขแทนที่จะเป็นสิทธิพื้นฐาน ตัวอย่างเช่น หากมีหลักฐานทางสังคมวิทยาชี้ว่าการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมเดิมช่วยปรับปรุงความเป็นอยู่ของบุคคลได้ดีขึ้น เราก็คงต้องเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมให้เป็นไปในทิศทางใหม่เพื่อการมีชีวิตที่ดี (Lenihan, 1991, p. 18) นั่นก็ย่อมเป็นไปได้ตามเงื่อนไขที่เปลี่ยนไปไม่ใช่เป็นสิ่งที่พื้นฐาน เพราะ Kymlicka เห็นว่าเราจำเป็นต้องพึ่งพาข้อเท็จจริงเชิงสังคมวิทยาและจิตวิทยาเพื่อสนับสนุนสิทธิของชุมชนวัฒนธรรมที่แตกต่างกันออกไปว่ามีความ

หลากหลาย แต่ถ้าเริ่มต้นจากสิ่งนี้ก็ย่อมสรุปว่าสังคมมีพลวัตและเปลี่ยนแปลงเสมอ นั่นก็หมายความว่าสิทธิทางวัฒนธรรมไม่ใช่สิทธิพื้นฐาน แต่เป็นสิทธิที่ขึ้นกับเงื่อนไขที่เปลี่ยนแปลงได้ตามที่ Lenihan เสนอ และนำไปสู่ข้อสรุปที่ว่า ถ้าหากการปกป้องสิทธิของชุมชนวัฒนธรรมขึ้นอยู่กับข้อเท็จจริงเหล่านี้ อาจจะทำให้เกิดความเปราะบางของข้อมูลจากข้อเท็จจริง และตัวความเปราะบางของข้อมูลดังกล่าว อาจทำให้สิทธิทางวัฒนธรรมกลายเป็นสิทธิที่ไม่แน่นอนและสามารถถูกเพิกถอนได้เมื่อข้อมูลใหม่ปรากฏขึ้นมาแทนที่ (Lenihan, 1991, p. 18)

อย่างไรก็ดี ผู้เขียนค่อนข้างที่จะไม่เห็นด้วย แม้ข้อสรุปนี้จะน่ารับฟังและยอมรับได้ก็ตาม แต่ผู้เขียนมองว่าสิทธิทางวัฒนธรรมแม้จะให้ความสำคัญกับข้อเท็จจริงที่แตกต่างกันก็ตาม แต่ข้อเท็จจริงนั้นมีจุดร่วมกันคือ [ความแตกต่างหลากหลาย] โดยที่ [ความแตกต่างหลากหลาย] เรียกว่าชุดของความแตกต่างหลากหลาย โดยเป็นสิ่งที่ดีที่ทุกคนควรมองให้เห็นและเปิดใจยอมรับ เนื่องจากความแตกต่างหลากหลายเป็นข้อเท็จจริงทั่วไปที่เห็นชัดเจนที่สุดเราจึงปฏิเสธมันไม่ได้ และแม้ว่าเราจะให้ความสำคัญกับความแตกต่างหลากหลาย เช่น $a_1, a_2, a_3, \dots, a_n$ เป็นความแตกต่างหลากหลายทางความเชื่อและวิถีปฏิบัติ $b_1, b_2, b_3, \dots, b_n$ ที่เป็นการปฏิบัติที่สอดคล้องกับความเชื่อ $a_1, a_2, a_3, \dots, a_n$ แต่เราก็ไม่อาจปฏิเสธได้ว่าสิทธิในความแตกต่างหลากหลายทางวัฒนธรรมนี้เป็นสิทธิพื้นฐานประการหนึ่งเหมือนสิทธิชนิดอื่น ๆ ที่เป็นสิทธิพื้นฐาน เช่น สิทธิในร่างกาย สิทธิในทรัพย์สิน เป็นต้น ตัวอย่างเช่น การที่สังคมอินเดียมองว่าการนอนกับเด็กเป็นเรื่องเล็ก ๆ น้อย ๆ ที่จะนำไปสู่เป้าหมายบางประการในการเลี้ยงดูอย่างดีได้ (Morelli et al., 1992) จึงทำให้พวกเขาปฏิบัติเช่นนั้น (ให้ความเชื่อมั่นแทน a_1 และหลักในการปฏิบัตินี้แทนด้วย b_1) ส่วนสังคมตะวันตกบางแห่งอาจจะมองว่าการแยกเด็กออกจากพ่อแม่ให้เด็กนอนต่างหากจะเป็นส่วนที่ช่วยส่งเสริมพัฒนาการและสุขภาพของเด็กได้จึงจำเป็นต้องนอนแยกจากเด็ก (ให้ความเชื่อมั่นแทน a_2 และหลักในการปฏิบัตินี้แทนด้วย b_2) ในแง่นี้ ตามข้อโต้แย้งของ Lenihan จะถือว่าสิทธิทางวัฒนธรรมเป็นสิทธิที่ขึ้นกับเงื่อนไขคือความเชื่อที่พวกเขามีมันจึงไม่ใช่สิทธิที่เป็นพื้นฐาน ผู้เขียนกลับเห็นว่า แม้จะให้ความเชื่อที่เขามีเป็นเงื่อนไข ก็ไม่ได้หมายความว่าสิทธิทางวัฒนธรรมไม่อาจเป็นสิทธิพื้นฐานประการหนึ่งได้ เพราะสิทธิทางวัฒนธรรมพัฒนามาจากสิทธิทางความเชื่อ ประสบการณ์ การใช้ชีวิต และสิ่งที่กลุ่มชนทางวัฒนธรรมประสบพบเจอและปรับประยุกต์ใช้ต่อกันมา และสิ่งนี้คือสิ่งที่ทำให้ชีวิตของพวกเขามีความหมายหรือที่ Kymlicka เรียกว่าเป็นวัฒนธรรมในบริบทของการเลือก (Kymlicka, 1989, p. 165) เมื่อเป็นเช่นนี้ จึงทำให้ชีวิตและการปฏิบัติของพวกเข

แตกต่างกันอย่างชัดเจน และแต่ละคนก็จะกำหนดวิถีชีวิตตามวัฒนธรรมของพวกเขาได้ ดังนั้นเราจึงไม่อาจจะปฏิเสธได้เลยว่าวัฒนธรรมคือ สิทธิพื้นฐานประการหนึ่งของแต่ละบุคคล เราจึงเรียกมันว่าสิทธิทางวัฒนธรรม

ฉะนั้นแล้ว แม้จะมีความแตกต่างกันในแต่ละวัฒนธรรมทั้งในด้านความเชื่อและการปฏิบัติ ข้อโต้แย้งที่ว่าสิทธิทางวัฒนธรรมมิใช่สิทธิพื้นฐาน แต่เป็นสิทธิที่มีเงื่อนไขอาจไม่ใช่สิ่งที่ผิด แต่เป็นสิ่งที่ไม้อาจนำมาแย้งข้อเสนองานของ Kymlicka ได้ เพราะเหตุที่ว่าสิทธิที่มีเงื่อนไขเป็นส่วนหนึ่งของสิทธิที่เป็นพื้นฐาน กล่าวคือ ความแตกต่างหลากหลายทางวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่พื้นฐานทั่วไป ในขณะที่เงื่อนไขที่ทำให้แตกต่างเป็นเพียงสิ่งเล็ก ๆ น้อย ๆ ที่ไม่อาจจะทำให้เราต้องปฏิเสธได้ว่าความแตกต่างหลากหลายทางวัฒนธรรมเป็นสิทธิพื้นฐานประการหนึ่งในฐานะที่มันช่วยให้ปัจเจกบุคคลมีเสรีภาพได้ สมมติว่าเราให้ [ความแตกต่างหลากหลาย] แทนเซต A เราจะเขียนเซตของความแตกต่างหลากหลายนี้ได้เป็น

$$A = \{(a_1, b_1), (a_2, b_2), (a_3, b_3), \dots, (a_n, b_n)\} \quad (1.1)$$

อย่างไรก็ดีเซต A ที่แทนความแตกต่างหลากหลายทางวัฒนธรรมไม่ได้มีลักษณะเช่นนี้เท่านั้น แต่ยังมีลักษณะอื่น ๆ ด้วย เช่น

$$A = \{(a_1, b_1), (a_1, b_2), (a_1, b_3)\} \quad (1.2)$$

กล่าวคือใน (1.2) ความเชื่อ a_1 ใด ๆ อาจจะมีแนวปฏิบัติที่แตกต่างกันได้ ตัวอย่างคือ ความเชื่อในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยสมมติให้ a_1 คือ การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเป็นเรื่องสำคัญสำหรับความยั่งยืนของโลก b_1 คือ กลุ่มชนพื้นเมืองปลูกต้นไม้เพื่อฟื้นฟูป่าในพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ b_2 คือ คนในเมืองใหญ่ใช้ถุงผ้าและลดการใช้พลาสติกเพื่อลดขยะ และ b_3 คือ คนในพื้นที่ชนบทสร้างระบบชลประทานเพื่อป้องกันการขาดแคลนน้ำและรักษาทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งจะเห็นได้ว่า จากตัวอย่างข้างต้น อาจจะมีแนวปฏิบัติที่แตกต่างกันออกไป แม้ว่าจะมีความเชื่อเหมือนกัน ในทางตรงกันข้ามเราอาจเขียนเซต A เป็น

$$A = \{(a_1, b_1), (a_2, b_1), (a_3, b_1)\} \quad (1.3)$$

จาก (1.3) แสดงให้เห็นว่า แม้จะมีความเชื่อที่ต่างกัน บางครั้งก็อาจจะปฏิบัติเหมือนกันได้ ทว่าการปฏิบัติเหมือนกันนี้ไม่ได้มาจากการกลืนกลายให้เหมือนกัน แต่มาจากการมีความเชื่อที่แตกต่างกันออกไปเพียงแค่การปฏิบัติบังเอิญเหมือนกันเท่านั้น เช่น การอนุรักษ์ป่าหรือการรักษาป่าของกลุ่มชนเผ่าที่ชนเผ่ามีการปฏิบัติทางวัฒนธรรมที่ช่วยในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ไม่ว่าจะเป็นการตั้งชื่อป่าในนามของเทพเจ้าและการใช้กฎระเบียบทางวัฒนธรรมในการใช้ทรัพยากร (Nayak, 2016; Sinha, 1995)

ส่วนกลุ่มวัฒนธรรมหลักก็เช่นกัน พวกเขาก็มุ่งเน้นการปฏิบัติต่อการรักษาป่าเช่นกันหากแต่ไม่ได้วางอยู่บนพื้นฐานของความเชื่อเรื่องการบูชาผืนป่า แต่เป็นการมุ่งเน้นไปที่การอนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากป่า ในอนาคตรวมไปถึงการสร้างสมดุลทางนิเวศวิทยาตามหลักการทางวิทยาศาสตร์ ด้วยเหตุนี้ ความแตกต่างของการปฏิบัติอาจจะมีที่เหมือนกัน และความแตกต่างทางความเชื่อก็อาจจะมีแนวทางปฏิบัติที่เหมือนกันด้วย และเราจะเรียกสิ่งนี้ว่าความแตกต่างหลากหลายอันเป็นสิ่งที่เราพบเจอโดยทั่วไปในสังคมของเรา

ผู้เขียนเห็นว่า ทั้ง (1.1), (1.2) และ (1.3) สะท้อนให้เห็นถึงความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่ต่างกันไปเป็นหลายรูปแบบทั้งความเชื่อและวิถีของการปฏิบัติ และความแตกต่างหลากหลายนี้ ก็แทรกซึมอยู่ในทุก ๆ พื้นที่โดยทั่วไป แม้ว่าเงื่อนไขความเชื่อและการปฏิบัติจะเปลี่ยนไป แต่วัฒนธรรมความเชื่อ วิถีชีวิตที่มาจากวัฒนธรรมเหล่านั้น ก็ยังทำให้เราเห็นได้ว่าชีวิตและความเป็นอยู่ของแต่ละคน มาจากการเลือกที่จะกำหนดรูปแบบตามวิถีทางวัฒนธรรมที่หล่อหลอมตัวตนและสร้างพวกเขาขึ้นมาได้ หากเปิดโอกาสให้พวกเขาสามารถสร้างตัวตนจากเบื้องหลังทางชีวิตของพวกเขาได้ก็เท่ากับว่าเราเปิดให้พวกเขามีเสรีภาพที่จะกำหนดชีวิตของพวกเขาเองได้ในหลาย ๆ เรื่อง และวัฒนธรรมนี้อาจจะมาจากการเลือกแบบใดแบบหนึ่งที่พวกเขาเชื่อ นั่นคือมาจากส่วนหนึ่งของการคิดและตระหนักรู้แล้วด้วยปัญญา และเหตุผลอย่างถ่องแท้ แต่กระนั้น รัฐก็ต้องเอื้ออำนวยพวกเขาโดยไม่มองว่าสิ่งที่พวกเขาทำนั้นผิดแปลกไป ในกรณีนี้คงไม่ได้เหมารวมทั้งหมด หากแต่สงวนไว้สำหรับการกล่าวถึงบริบททางวัฒนธรรมและความเชื่อเป็นหลักเท่านั้น ดังนั้น ต่อให้เงื่อนไขในเขตเปลี่ยนไป แต่เขตนี้คือเขตของความแตกต่างหลากหลายที่มีคู่อันดับความเชื่อและวัฒนธรรมอยู่ในนั้น เมื่อเงื่อนไขของความเชื่อและการปฏิบัติอันเป็นคู่อันดับที่เลื่อนไหลไปมาได้เป็นสิ่งที่นำไปสู่การทำให้ชีวิตพวกเขาหรือเขามีเสรีภาพ เราก็อาจกล่าวได้ว่าเขตของความแตกต่างหลากหลายทางวัฒนธรรมนี้ คือ สิทธิพื้นฐานที่สุดที่จะทำให้พวกเขามีชีวิตที่ดีที่กำหนดได้ตามบริบทของการเลือก ดังที่ Kymlicka เสนอเอาไว้ การเคารพความแตกต่างและส่งเสริมการปฏิบัติทางวัฒนธรรมที่หลากหลาย จึงไม่เพียงช่วยให้กลุ่มต่าง ๆ อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข แต่ยังทำให้แต่ละกลุ่มสามารถสร้างชีวิตที่ดีได้ตามแบบฉบับของตนเองด้วย ข้อเสนอของผู้เขียนเป็นการสรุปยืนยันว่าสิทธิทางวัฒนธรรมเป็นสิทธิพื้นฐานแล้วมันจะสามารถนำไปสู่การมีชีวิตที่ดีได้ หากสิทธิทางวัฒนธรรมนั้นไม่ถูกกีดกัน การไม่ถูกกีดกันทำได้ง่ายที่สุดคือการยอมรับความแตกต่างทางวัฒนธรรมตราบเท่าที่มันช่วยเสริมให้ชีวิตของเขาหรือเธอในกลุ่มทางวัฒนธรรมนั้น ๆ เป็นไปอย่างปกติสุขและเข้าใจได้ว่าไม่อาจก่อเกิดอันตรายภายใต้กรอบวัฒนธรรมความเชื่อนั้น ๆ ที่พวกเขาหรือเธอมี

2. การดำเนินการของศูนย์บริการสวัสดิการเด็กนอร์เวย์ไม่วางอยู่บนฐานของการสนับสนุนสิทธิทางวัฒนธรรม

ในส่วนที่ผ่านมา ผู้เขียนได้ทำการยืนยันว่าข้อเสนอหลักของการอ้างเหตุผลนี้ถูกต้อง ในส่วนนี้ ผู้เขียนจะทำการอธิบายว่าการดำเนินการของศูนย์บริการสวัสดิการเด็กนอร์เวย์ไม่วางอยู่บนฐานสิทธิทางวัฒนธรรม ซึ่งจะเป็นการตอบคำถามว่าเราควรให้สิทธิทางวัฒนธรรมมาก่อนตามการอ้างเหตุผลของ Mrs. Debika Chatterjee หรือจะให้สิทธิของเด็กตามรูปแบบเสรีนิยมมาก่อนตามการอ้างเหตุผลของ ศูนย์บริการสวัสดิการเด็กนอร์เวย์

ตามหลักการของ Kymlicka เชื่อว่าสิทธิทางวัฒนธรรมเป็นเงื่อนไขพื้นฐานที่ช่วยให้บุคคลสามารถใช้ชีวิตตามความเชื่อและวิถีปฏิบัติที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมของตน การที่ศูนย์บริการสวัสดิการเด็กนอร์เวย์ตัดสินว่าการป้อนอาหารด้วยมือและการนอนร่วมกันเป็นการเลี้ยงดูที่ไม่เหมาะสม แสดงให้เห็นว่าพวกเขาไม่ได้คำนึงถึงวัฒนธรรมดั้งเดิมของชาวอินเดียนซึ่งถือว่าพฤติกรรมดังกล่าวเป็นการแสดงความรักและการดูแลลูก ทุก ๆ ฉากในภาพยนตร์ตั้งแต่ข้อหาที่ Debika Chatterjee ถูกกล่าวหาในตอนต้นและทุกครั้งที่อยู่ในศาลนั้น ล้วนแต่เป็นข้อหาที่เธอทำไม่ถูกต้องตามแนวทางการดูแลเด็กที่เรียกว่า “การเลี้ยงดูแบบเข้มข้น” หากแต่เป็นการเลี้ยงดูตามแนวทางของเธอก็ได้รับมาจากการหล่อหลอมทางวัฒนธรรมและชีวิตของเธอ ในหลักฐานทางวิชาการเช่นบทความ Contemporary discourses on children and parenting in Norway: Norwegian Child Welfare Services meets immigrant families ได้อ้างถึงข้อมูลสำคัญประการหนึ่งว่า (Hollekimet al., 2016)

“การใช้เกณฑ์สองมาตรฐานในบริการสวัสดิการเด็กไม่สามารถยอมรับได้ ทุกคนต้องได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกัน เราไม่สามารถมีกฎหมายหนึ่งสำหรับเด็กที่มีพื้นเพจากการอพยพและอีกเกณฑ์สำหรับเด็กชาวนอร์เวย์... เราไม่สามารถมีกฎหมายที่แตกต่างกันสำหรับคนส่วนใหญ่และคนส่วนน้อยได้”

(Aftenposten Morgen 20 October 2012 as cited in Hollekim et al., 2016)

จะเห็นว่าพวกเขาไม่ได้มองว่าสิทธิทางวัฒนธรรมเป็นสิ่งสำคัญ หากแต่พวกเขาเลือกการอ้างเหตุผลบนพื้นฐานของหลักการเสรีนิยมที่มองว่าทุกคนมีสิทธิเท่าเทียมกันและละเลยการทำความเข้าใจพื้นหลังทางวัฒนธรรมและวิถีชีวิต สิ่งนี้จึงนำไปสู่การมองว่าวัฒนธรรมแบบอื่นเป็นสิ่งที่ผิดและควรจะต้องถูกกำหนดหลักการในการดำเนินการด้วยการแทรกแซงวัฒนธรรมด้วยกฎหมายและรัฐ

Norwegian Immigrant Forum ได้วิจารณ์ว่า การที่เด็กจากชนกลุ่มน้อยถูกนำไปอยู่ในบ้านอุปการะที่แตกต่างทั้งในแง่ของวัฒนธรรมและภาษาเป็นปัญหาที่สำคัญ โดยกล่าวว่า "เมื่อเด็กไม่สามารถพูดภาษาของตัวเอง หรือไม่สามารถทานอาหารที่คุ้นเคย หรือฉลองเทศกาลที่รู้จักได้ มันจะเป็นปัญหามาก... เด็กจะสูญเสียความเป็นตัวเอง ทั้งในด้านวัฒนธรรม ศาสนา และเชื้อชาติ" (Bergens Tidende 21 May 2012 as cited in Hollekim et al., 2016)

การมองข้ามความสำคัญของสิทธิทางวัฒนธรรม ส่งผลให้เกิดการปฏิบัติที่ไม่เท่าเทียมกันระหว่างเด็กจากชนกลุ่มน้อยและเด็กชาวนอร์เวย์ เพราะไม่มีการคำนึงถึงพื้นหลังทางวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของพ่อแม่และเด็ก แต่กลับเน้นย้ำการยึดถือมาตรฐานการเลี้ยงดูที่มาจากมุมมองสากล ซึ่งอาจละเลยสิทธิทางวัฒนธรรมและวิถีชีวิตที่แตกต่างไป จึงส่งผลให้พวกเขาไม่อาจมีทางเลือกในการมีวิถีชีวิตที่ดีได้ เพราะนอร์เวย์ให้ความสำคัญกับการคุ้มครองสิทธิของเด็ก ซึ่งมองว่าเด็กควรได้รับการปกป้องจากการละเมิดสิทธิใด ๆ รวมถึงการเลี้ยงดูที่อาจทำให้เด็กไม่ได้รับการคุ้มครองอย่างที่ควรจะเป็นในแง่ของมาตรฐานสากล (Fylkesnes, Iversen, & Nygren, 2018) อย่างไรก็ตามมาตรฐานเหล่านี้ไม่ได้นำความหลากหลายทางวัฒนธรรมมาใช้ในการพิจารณาในการเลี้ยงดูเด็กและมองว่าพ่อแม่เป็นผู้รับผิดชอบให้เป็นไปตามเกณฑ์สากลโดยไม่มีสิทธิที่จะดูแลเลี้ยงดูลูกตามแนวทางของตนเอง (Hollekim et al., 2016, p. 59) เพราะสำหรับบริการของนอร์เวย์มีแนวโน้มที่จะเน้นที่ปัจเจกบุคคลและเน้นที่เด็กมากกว่าสิ่งอื่น (Picot, 2016) ดังจะเห็นได้จากการมองว่าหากให้พื้นที่กับสิทธิทางวัฒนธรรมหรือหลักปฏิบัติของชนกลุ่มน้อยการใช้เกณฑ์สองมาตรฐาน ดังนั้น การเข้าไปช่วยเหลือเลี้ยงดูเด็กจึงเป็นการดำเนินการตามกฎหมายอย่างเท่าเทียมที่สุด อย่างไรก็ตามผู้เขียนไม่ได้ปฏิเสธว่าเราไม่ควรทำตามกฎหมาย แต่ทว่าเราควรมองว่ากฎหมายนี้ชอบธรรมหรือไม่สำหรับสังคมพหุนิยมที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม แน่นอนว่าคำตอบเบื้องต้นคือไม่เป็นธรรม โดยเฉพาะเกณฑ์มาตรฐานที่ละเลยชีวิตและความเป็นไปทางวัฒนธรรมและวิถีปฏิบัติอย่างไม่เข้าใจสิทธิทางวัฒนธรรมของคนกลุ่มอื่น ๆ โดยแสดงออกมาผ่านการมองว่าผู้ปกครองขาดความสามารถในการดูแลบุตรหลานให้เป็นไปตามความคาดหวังเกี่ยวกับวิธีที่ผู้ปกครองควรดูแลและสนับสนุนการพัฒนาที่สมบูรณ์แข็งแรงของบุตรหลาน เช่น การที่หน่วยงานอย่างศูนย์บริการสวัสดิการเด็กนอร์เวย์มองว่าผู้ปกครองที่ขาดการติดตามบุตรหลาน จะไม่สามารถเป็นผู้ที่เลี้ยงดูเพื่อให้เด็ก ๆ มีชีวิตประจำวันที่มั่นคงและปลอดภัยเพียงพอในการดำเนินชีวิตได้เลย (Christiansen, & Anderssen, 2010) เช่นเดียวกันกับที่ Debika Chatterjee เฝียญ เธอถูกกล่าวหาในข้อหาว่าไม่สามารถเลี้ยงดูลูกได้อย่างใส่ใจและไม่อาจจะมีความสามารถเพียงพอ เช่นการไม่ใส่ใจลูกเมื่อไปโรงเรียน การที่

สามีของเธอไม่มีเวลาช่วยเหลือและดูแลลูกทำให้เธอต้องทำงานบ้านทุกอย่างโดยไม่ใส่ใจลูกเลย การป้อนอาหารลูกด้วยมืออย่างไม่ถูกสุขอนามัย และการนอนร่วมเตียงเดียวกันกับลูก รวมไปถึงการอ้างว่าเธอมีอารมณ์ไม่ปกติและไม่มั่นคง โดยไม่ได้มองว่าสิ่งที่ทางหน่วยงานของนอร์เวย์ทำกับเธอนั้น ไม่มีแม่คนใดยอมรับได้ เพราะการกระทำนั้นทำไปโดยไม่เข้าใจว่าเธอกำลังเลี้ยงลูกอย่างถูกต้องตามหลักปฏิบัติและความเชื่อของเธอ จึงนำไปสู่การแยกเธอกับลูกจากกันแล้วยังผลไปสู่การที่เธอต้องมีภาวะทางอารมณ์ เครียดสะสมยาวนาน และแสดงออกกับเจ้าหน้าที่เพื่อจะได้ลูกกลับคืนมา ปมปัญหานี้จึงไม่ใช่อื่นใดเมื่อเราถอยลงไปเรื่อย ๆ ปัญหาที่เราพบก็จะอยู่ที่การไม่เข้าใจและไม่ให้สิทธิทางวัฒนธรรมได้เติบโตงอกเงยนั่นเอง โดยเฉพาะการอ้างว่าเธอป้อนอาหารด้วยมือ แत्म์สับหน้าผาก นอนร่วมกับลูก และชีวิตส่วนตัวที่ไม่อาจจะอยู่กับลูกได้ตลอดเวลาล้วนแต่เป็นการไม่ได้พิจารณาบนฐานของสิทธิทางวัฒนธรรมของเธอเลย

ด้วยเหตุนี้จึงเพียงพอที่จะสรุปได้ว่าศูนย์บริการสวัสดิการเด็กนอร์เวย์ละเลยสิทธิทางวัฒนธรรม เช่น การใช้มาตรฐานเดียวโดยไม่คำนึงถึงความหลากหลายทางวัฒนธรรม การไม่ให้ความสำคัญกับสิทธิทางวัฒนธรรมของเด็ก การเน้นสิทธิเด็กโดยละเลยบริบทครอบครัว ศูนย์บริการสวัสดิการเด็กเน้นสิทธิเด็กในเชิงปัจเจก (Individual Rights) โดยไม่พิจารณาความสัมพันธ์ในครอบครัวและบริบททางวัฒนธรรม เช่น สายสัมพันธ์ระหว่างแม่กับลูกในวัฒนธรรมอินเดียที่มีความใกล้ชิดสูง โดยเฉพาะการตัดสินใจว่า Debika Chatterjee มีพฤติกรรมไม่มั่นคง เนื่องจากอารมณ์ที่แสดงออกในการต่อสู้เพื่อสิทธิเด็ก แสดงถึงการขาดความเข้าใจในความเป็นแม่ในบริบททางวัฒนธรรม ดังนั้น จึงมีเหตุอันควรให้เชื่อได้ว่า ศูนย์บริการสวัสดิการเด็กนอร์เวย์ละเลยสิทธิทางวัฒนธรรม และผลที่ตามมาคือการไม่อาจให้คุณค่าที่แท้จริงที่สังคมเสรีนิยมประชาธิปไตยจะต้องมี นั่นคือ การมองเห็นว่าทุกคนคือมนุษย์ที่ถูกหล่อหลอมและถูกสร้างด้วยปฏิสัมพันธ์และเบื้องหลังของชีวิตของพวกเขาหรือเธอ การละเลยสิทธิทางวัฒนธรรมในกรณีของศูนย์บริการสวัสดิการเด็กนอร์เวย์ไม่ได้เพียงแค่ทำให้ครอบครัวชนกลุ่มน้อยรู้สึกถูกมองข้าม แต่ยังส่งผลกระทบทางลบต่อเด็กและครอบครัวในระยะยาว ทั้งในแง่ของอัตลักษณ์ ความสัมพันธ์ในครอบครัว และสุขภาพจิต การปรับเปลี่ยนนโยบายเพื่อยอมรับความแตกต่างทางวัฒนธรรมจึงเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับรัฐในสังคมพหุวัฒนธรรม

3. การดำเนินการของศูนย์บริการสวัสดิการเด็กนอร์เวย์ไม่นำไปสู่การมีชีวิตที่ดีในกรณีของภาพยนตร์ Mrs. Chatterjee vs Norway

ในสองส่วนข้างต้น ผู้เขียนได้ประเมินข้ออ้างหลักและข้ออ้างรองสองข้อ ซึ่งพบว่าทั้งสองข้ออ้าง นำมาสู่ข้อสรุปที่ว่า การดำเนินการของศูนย์บริการสวัสดิการเด็กนอร์เวย์ไม่นำไปสู่การมีชีวิตที่ดีในกรณีของภาพยนตร์ Mrs. Chatterjee vs Norway ได้อย่างแน่นอน เพื่อที่จะให้ข้อสรุปนี้มีน้ำหนักมากขึ้น ในส่วนนี้ ผู้เขียนจะนำเสนอให้เห็นอย่างชัดเจนว่าทำไมการดำเนินการดังกล่าวจึงไม่นำไปสู่การมีชีวิตที่ดี

การมีชีวิตที่ดีที่ควรจะเป็นนั้น คือการให้บุคคลสามารถเลือกการดำเนินชีวิตของตนเองได้ นักเศรษฐศาสตร์คนสำคัญอย่าง Amartya Sen ก็กล่าวไว้ในประเด็นนี้ว่า การมีชีวิตที่ดีคือการมีเสรีภาพ และการมีเสรีภาพก็ต้องประกอบด้วยโอกาส (Opportunity) และกระบวนการ (Process)¹ (Sen, 2005, pp. 152-154) ซึ่งบุคคลจะต้องได้รับโอกาสในการเลือกชีวิตที่ดีพร้อมทั้งกระบวนการซึ่งสามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นธรรม นั่นคือ การไม่มีอุปสรรคหรือการแทรกแซงจากภายนอกที่ไม่เป็นธรรมในการเลือกเส้นทางชีวิต (Sen, 2005, pp. 152-155) เช่นเดียวกันกับ Kymlicka ที่มองว่าการมีชีวิตที่ดีคือการมีเสรีภาพในการเลือกใช้ชีวิตอันมาจากการประกอบกันขึ้นเป็นตัวตนของพวกเขา คือ พื้นหลังทางความเชื่อ วิถีชีวิต และวัฒนธรรม ความสำคัญที่ Sen และ Kymlicka มีร่วมกัน คือ การเน้นย้ำถึงเสรีภาพและความยุติธรรมในกระบวนการดำเนินชีวิตของบุคคล ดังนั้น สิ่งใดก็ตามที่ขัดขวางเสรีภาพในการเลือกเพื่อนำไปสู่การมีชีวิตที่ดี สิ่งนั้นย่อมขัดแย้งกับหลักการของการเป็นสิทธิในระดับพื้นฐาน

ในกรณีของภาพยนตร์ Mrs. Chatterjee vs Norway เราจะเห็นได้อย่างชัดเจนว่า รัฐนอร์เวย์ดำเนินการซึ่งขัดขวางการใช้เสรีภาพที่นำไปสู่การมีชีวิตที่ดีของ Chatterjee และยิ่งรวมไปถึงลูกของเธอทั้งสองด้วย นอร์เวย์พยายามทำทุกวิถีทางที่จะแยกเอาลูกของเธอออกไปจากเธอ ตามแนวคิดของ Kymlicka ศูนย์บริการสวัสดิการเด็กไม่ได้คำนึงถึงความแตกต่างทางวัฒนธรรมในการตัดสินใจอะไร

¹ โอกาส หมายถึง ความสามารถของบุคคลที่จะทำสิ่งที่มีคุณค่าในชีวิต เช่น การมีโอกาสดำรงอาชีพหรือโอกาสในการเรียนหนังสือ ส่วนกระบวนการ หมายถึง เสรีภาพในกระบวนการตัดสินใจ เช่น การเลือกทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งโดยสมัครใจ ไม่ถูกบังคับ เป็นสิ่งสำคัญที่ต้องยอมรับว่าทั้ง "กระบวนการ" (processes) และ "โอกาส" (opportunities) ที่ว่านี้ ต่างมีบทบาทสำคัญในเนื้อหาของ "สิทธิมนุษยชน" ดังนั้นการปฏิเสธสิทธิใน "กระบวนการที่เหมาะสม" (due process) เช่น การถูกตัดสินโทษโดยไม่ได้รับการพิจารณาอย่างถูกต้องตามกฎหมายอาจถือเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนในลักษณะเดียวกัน การปฏิเสธโอกาสในการได้รับการรักษาพยาบาลหรือโอกาสในการดำรงชีวิตโดยปราศจากความเสี่ยงที่จะถูกทำร้าย ก็สามารถถือว่าเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนได้ (Sen, 2005, pp. 152-154)

คือ "ความเป็นอยู่ที่ดีของเด็ก" ซึ่งขัดกับแนวคิดของ Kymlicka ที่มองว่าความหลากหลายทางวัฒนธรรมเป็นองค์ประกอบสำคัญของชีวิตที่ดีการมีชีวิตที่ดีต้องอาศัยการยอมรับวิถีชีวิตที่แตกต่างกัน ซึ่งในกรณีนี้ไม่ได้รับการเคารพอย่างเพียงพอนั่นเอง ด้วยเหตุที่วัฒนธรรมเป็นเป้าหมายของชีวิตบุคคล เพราะมันสะท้อนตัวตน เรื่องเล่า วิถีชีวิต และภาษาของแต่ละคน ชีวิตไม่ได้ถูกกำหนดแค่ด้วยตัวเลือกทางกายภาพ แต่ยังรวมถึงความหมายที่เรามอบให้กับการกระทำ ซึ่งกำหนดผ่านมุมมองทางวัฒนธรรม วัฒนธรรมทำหน้าที่เป็นกรอบในการตีความความสำคัญของกิจกรรมต่าง ๆ และกำหนดวิถีชีวิตที่เราสามารถเลือกดำเนินตาม (Kymlicka, 1989, p. 165) ในกรณีของเจ้าหน้าที่ศูนย์บริการสวัสดิการเด็กนอร์เวย์ที่มองว่าการป้อนอาหารด้วยมือและการนอนร่วมเตียงกับลูกเป็นการเลี้ยงดูที่ไม่เหมาะสมและอาจขัดขวางพัฒนาการของเด็ก การมองเช่นนี้เป็นการจำกัดเสรีภาพของ Chatterjee ที่จะดำเนินชีวิตตามความหมายที่เธอมอบให้กับความเป็นแม่และสมาชิกทางวัฒนธรรมของตนเอง

มากไปกว่านั้น ผู้เขียนยังเห็นว่าหากอาศัยเอากรอบแนวคิดของ Sen (2005) มาอธิบายนั้นจะทำให้เราเห็นว่าศูนย์บริการสวัสดิการเด็กนอร์เวย์ขัดขวางเสรีภาพในบริบทของการเลือกเพื่อนำไปสู่การมีชีวิตที่ดี และมีความเหมาะสมที่จะนำเอากรอบของ Sen มาวิเคราะห์เพราะเนื่องจากว่า กรอบที่ว่านี้คือ กรอบของโอกาสและกระบวนการ โดยกระบวนการเป็นสิ่งที่เปิดโอกาสให้บุคคลสามารถตัดสินใจด้วยตนเองได้อย่างอิสระ การที่หน่วยงานสวัสดิการเด็กของนอร์เวย์ บังคับแยกลูกออกจากแม่ เป็นการละเมิด กระบวนการเสรีภาพ ของ Chatterjee ในการเลือกวิธีการเลี้ยงดูลูกของตนเอง แม้การแยกลูกอาจถูกมองว่าเพื่อ "ความปลอดภัยหรือความเป็นอยู่ที่ดีของเด็ก" ตามมุมมองของรัฐบาลนอร์เวย์ แต่วิธีการดำเนินการนี้ไม่ได้เปิดโอกาสให้มีการพิจารณาแบบเป็นธรรมตามกรอบทางวัฒนธรรมของ Chatterjee แต่อย่างใดเลย พร้อมกันนี้ยังสะท้อนถึงการละเลยบริบททางวัฒนธรรมของ Chatterjee ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของศักยภาพในการเลี้ยงดูลูกตามความเชื่อและประเพณีของตน การตัดสินใจเช่นนี้ของนอร์เวย์บริการสวัสดิการเด็กนอร์เวย์ยังแสดงถึงความลำเอียงทางวัฒนธรรมที่วางมาตรฐานของตะวันตกเป็นหลักและลดทอนโอกาสของ Chatterjee ในการใช้ศักยภาพของเธออย่างเต็มที่ในฐานะแม่ (Sen, 2005; 2008, pp. 334-335) และสุดท้ายสิ่งที่ Sen (2005) เห็นว่าจะนำไปสู่การสร้างโอกาสและกระบวนการเพื่อนำไปสู่เสรีภาพในการเลือกเพื่อชีวิตที่ดีได้นั้น จำเป็นจะต้องมีเหตุผลสาธารณะในการตัดสินใจประเด็นด้านสิทธิมนุษยชน ซึ่งรวมถึงการเปิดรับมุมมองที่หลากหลายเพื่อหลีกเลี่ยงอคติ (Sen, 2005; 2008, p. 340) แต่สิ่งที่ถูกนำเสนอเอาไว้ในภาพยนตร์คือ รัฐบาลนอร์เวย์ขาดการใช้เหตุผลสาธารณะ ที่รวมเอามุมมองทางวัฒนธรรมของ Chatterjee มาพิจารณา เนื่องจากการใช้เหตุผลสาธารณะจะช่วยขจัดวิกฤตทางชาติ

พันธุ์และส่งเสริมความเท่าเทียม ความสามัคคี และสันติภาพได้เป็นอย่างดี (Nwagbara et al., 2024) หากมีการเปิดเวทีให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างมุมมองของรัฐกับวัฒนธรรมอินเดีย อาจนำไปสู่การตัดสินใจที่เคารพความหลากหลายมากขึ้น

อภิปรายผลการวิจัย

สิทธิทางวัฒนธรรมได้รับการเสนอในงานวิจัยนี้เป็นสิทธิพื้นฐาน เนื่องจากวัฒนธรรมเป็นกรอบที่กำหนดวิถีชีวิต ตัวตน และการดำเนินชีวิตของปัจเจกบุคคล แนวคิดนี้สนับสนุนโดย Will Kymlicka ที่ระบุว่าสิทธิทางวัฒนธรรมมีบทบาทสำคัญในการช่วยให้บุคคลเลือกชีวิตที่ดีในบริบททางสังคมที่พวกเขาดำรงอยู่ อย่างไรก็ตาม นักวิจารณ์ เช่น Don Lenihan แย้งว่าสิทธิทางวัฒนธรรมขึ้นอยู่กับเงื่อนไขทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงได้ จึงไม่ควรจัดเป็นสิทธิพื้นฐาน กระนั้นก็ตามผู้เขียนได้แจกแจงรายละเอียดและปกป้องข้อเสนอของ Kymlicka ไว้พอสมควรแล้ว และมีประเด็นอภิปรายดังนี้

ในการอภิปรายนี้ การปกป้องข้อเสนอของ Kymlicka (1995; 1985) คือ วัฒนธรรมมีคุณค่าพื้นฐานที่ไม่ควรถูกลดทอน แม้ว่าจะมีความเปลี่ยนแปลงในรายละเอียดของวัฒนธรรมก็ไม่ได้หมายความว่าวัฒนธรรมไม่สำคัญเพราะไม่มีความเป็นสัมบูรณ์นิยม แต่ในทางตรงกันข้ามวัฒนธรรมมีความเปลี่ยนแปลงสิ้นไหมเป็นธรรมดา ซึ่งส่งผลต่อการเกิดขึ้นของความหลากหลายทางวัฒนธรรมและความหลากหลายยังคงเป็นข้อเท็จจริงพื้นฐานของมนุษย์ การมองว่าสิทธิทางวัฒนธรรมเป็นเพียงสิทธิแบบมีเงื่อนไข เลยไม่อาจจะเป็นคุณค่าพื้นฐานได้เพราะไม่เป็นสากลหรือก็คือไม่เป็นสัมบูรณ์ การคิดเช่นนี้อาจนำไปสู่ความเปราะบางต่อการแทรกแซงโดยรัฐหรือผู้มีอำนาจซึ่งละเลยบริบทเฉพาะของชนกลุ่มน้อย ในทางกลับกันการจัดว่าสิทธิทางวัฒนธรรมเป็นสิทธิพื้นฐานช่วยสร้างหลักประกันความเท่าเทียมในสังคมพหุวัฒนธรรม เพราะ Kymlicka ได้ชี้ให้เห็นว่ารัฐในโลกแห่งความจริงใช้วัฒนธรรมเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างอัตลักษณ์และความชอบธรรมในระดับชาติ และกระบวนการนี้มีบทบาทสำคัญต่อการคงอยู่ของอำนาจอธิปไตยและความเป็นประชาชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากมองว่าการกำหนดรูปแบบทางวัฒนธรรมเฉพาะที่เป็นวัฒนธรรมหลักซึ่งเกี่ยวข้องกับการสร้างชาติ ก็จะทำให้เกิดความเสี่ยงต่อชนกลุ่มน้อยสูงขึ้น เช่น จะเกิดการกีดกันจากอัตลักษณ์ของรัฐหรือการไม่ได้รับสิทธิที่เหมาะสม (Kymlicka, 2018, pp. 8-9) เพื่อแก้ปัญหา Kymlicka เสนอว่า ในรัฐที่มีหลายชาติพันธุ์ แนวคิดเรื่องความเป็นพลเมืองต้องไม่จำกัดอยู่แค่การรวมตัวของกลุ่มชาติพันธุ์ย่อย แต่ต้องครอบคลุมถึงผู้อพยพด้วย นั่นหมายถึงกลุ่มทุกกลุ่มที่ถูกนิยามว่าเป็นชนกลุ่มน้อยต้องมีสิทธิทางวัฒนธรรมในการกำหนดตนเองได้

เพื่อให้เกิดการยอมรับในความเป็นพลเมือง โดยการส่งเสริมความเป็นพลเมืองต้องมีการปรับแนวคิดให้เป็นแบบพหุวัฒนธรรม (Multicultural) และพหุชาติพันธุ์ (Multinational) เพื่อให้เกิดความยุติธรรมและมีประสิทธิภาพมากขึ้น (Kymlicka, 2011) หากเรายืนยันตามที่ Kymlicka ก็จะมีผลให้เกิดการยอมรับพหุวัฒนธรรมที่จะเป็นการขยายขอบเขตของความยุติธรรมและเสรีภาพในสังคมประชาธิปไตยออกไปอีก โดยความยุติธรรมไม่ได้หมายถึงการปฏิบัติที่เหมือนกันต่อทุกคน แต่หมายถึงการตอบสนองความต้องการที่แตกต่างกันของแต่ละกลุ่มอย่างเท่าเทียม การส่งเสริมพหุวัฒนธรรมนี้จะช่วยให้ชนกลุ่มน้อยสามารถดำรงชีวิตได้ตามวิถีทางของตนโดยไม่ต้องเผชิญกับแรงกดดันให้ละทิ้งอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมโดยการให้สิทธิทางวัฒนธรรมในการปฏิบัติต่อวิถีชีวิตของตนเองได้ ผู้เขียนยังมองอีกว่าการสนับสนุนประเด็นดังกล่าวนี้ภายใต้กรอบแนวคิดของ Sen ถือเป็นหนึ่งในข้อสนับสนุนที่จะส่งผลให้ข้อเสนอนี้หนักแน่นขึ้น โดยเฉพาะการที่ Sen (2005) มองว่าชีวิตที่ดีนั้นจะต้องประกอบไปด้วยการมีเสรีภาพอันมีทั้งโอกาสและกระบวนการที่ยุติธรรม การแยกเด็กออกจากครอบครัวโดยอ้างเหตุผลด้านวัฒนธรรม เช่น การเลี้ยงลูกด้วยวิถีที่แตกต่าง (เช่น การป้อนอาหารด้วยมือ) ขัดขวางโอกาสของพ่อแม่ในการมีส่วนร่วมในกระบวนการเลือกสิ่งที่ดีที่สุดสำหรับครอบครัว ในแง่นี้ ภาพยนตร์ได้ชี้ให้เห็นว่า Chatterjee สูญเสียทั้งโอกาสและกระบวนการ การสูญเสียโอกาสคือการที่เธอสูญเสียความสามารถที่จะกระทำการที่มีคุณค่าในชีวิตซึ่งในที่นี้หมายถึงการเลี้ยงดูลูกที่เธอมองว่าเป็นสิ่งที่ควรทำอย่างถูกต้องตามกรอบวัฒนธรรมและประสบการณ์ชีวิตที่เธอสะสมผ่านมา ส่วนการสูญเสียกระบวนการคือการถูกบังคับให้ต้องยอมรับในการแยกลูกของเธอออกไป เป็นสิ่งสำคัญที่ต้องยอมรับว่าทั้งกระบวนการ (Processes) และโอกาส (Opportunities) ต่างมีบทบาทสำคัญในเนื้อหาของสิทธิมนุษยชนทั้งสิ้น การปฏิเสธสิทธิในกระบวนการที่เหมาะสม (Due Process) (Sen, 2005, p. 334) เช่น ไม่ได้รับโอกาสที่ยุติธรรมในการอธิบายวิถีชีวิตและการเลี้ยงดูลูกของเธอในบริบทของวัฒนธรรมอินเดีย ทั้งการป้อนอาหารด้วยมือหรือการนอนร่วมเตียงกับลูก ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมที่เธอเชื่อมั่น การกระทำเช่นนี้ อาจถือว่าเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนในมิติของกระบวนการที่เหมาะสม เพราะไม่ได้เปิดโอกาสให้ Chatterjee มีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจที่ส่งผลกระทบอย่างร้ายแรงต่อชีวิตของเธอ

อย่างไรก็ดี แม้จะมีข้อเสนอบางประการขัดแย้งกับผลการวิจัยนี้อยู่บ้าง เช่น ข้อเสนอของ Betto Van Waarden, (2014) ที่ชี้ว่า Kymlicka กับ Sen มองต่างกัน โดย Kymlicka เน้นว่าการให้สิทธิการปกครองตนเองแก่ชนกลุ่มน้อยระดับชาติสามารถปกป้องวัฒนธรรมของพวกเขาได้ แต่ Sen เห็นว่าแนวทางนี้อาจสร้างความเสี่ยงในการแยกอัตลักษณ์ของกลุ่มออกจากสังคมโดยรวม และ

เสริมสร้างความตึงเครียดระหว่างกลุ่มทางสังคม Sen เสนอแนวคิด “Identity Pluralism” ซึ่งเน้นว่าบุคคลทุกคนมีอัตลักษณ์หลายมิติที่สามารถประสานกันได้ เช่น การเป็นพลเมือง นักเรียน นักกีฬา หรือสมาชิกของชุมชนศาสนา แนวคิดนี้ตั้งอยู่บนสมมติฐานว่าอัตลักษณ์ที่หลากหลายช่วยลดความขัดแย้งและเสริมสร้างความเข้าใจข้ามกลุ่ม มากไปกว่านั้น Sen ยังวิจารณ์การให้อัตลักษณ์หนึ่งมีอิทธิพลครอบงำ (Singular Identity) เช่น การยอมรับสิทธิการปกครองตนเองที่เน้นอัตลักษณ์ชาติพันธุ์หรือศาสนาเป็นหลัก อาจทำให้กลุ่มนั้นโดดเดี่ยวจากสังคมที่กว้างขึ้น (Van Waarden, 2014) อย่างในกรณีของ Chatterjee อย่างไรก็ดีผู้เขียนมองว่าข้อเสนอของ Kymlicka ไม่ได้มีปัญหาขนาดที่จะนำไปสู่ความโดดเดี่ยวจากสังคมขนาดนั้น เพราะการให้สิทธิปกครองตนเองน่าจะเป็นหนทางสำคัญในการเปิดพื้นที่ในการให้ปัจเจกบุคคลสามารถใคร่ครวญไตร่ตรองและดำเนินการตามวิถีทางของพวกเขาได้ และไม่สามารถทำให้เกิดการแบ่งแยกได้อย่างชัดเจนหากรัฐเข้าใจบริบทพื้นหลังทางวัฒนธรรมเป็นอย่างดี กระนั้นก็ตามแม้จะไม่มีปัญหาแต่ข้อเสนอของ Kymlicka ยังไม่มีรูปธรรมและการดำเนินการที่ชัดเจนในกรณีนี้ ด้วยเหตุนี้เองผู้เขียนจึงเห็นว่าแนวทางของ Sen จะช่วยเสริมให้มีข้อเสนอที่เข้มแข็งมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะการให้รัฐสนับสนุนการมีโอกาและกระบวนการอย่างยุติธรรมต่อทุกกลุ่ม และสิ่งนี้จะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อรัฐสนับสนุนสิทธิการมีส่วนร่วม (Participation Rights) ให้กับชนกลุ่มน้อยทางวัฒนธรรมทุกกลุ่ม ซึ่งจะช่วยให้ชนกลุ่มน้อยสามารถรักษาภาษา ศาสนา และวัฒนธรรมของตนได้ เช่น การสวมใส่เครื่องแต่งกายตามศาสนา การจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรม หรือการปฏิบัติตามข้อจำกัดทางศาสนาในที่สาธารณะ และยังช่วยหลีกเลี่ยงการให้อัตลักษณ์เดียว เช่น ศาสนาหรือชาติพันธุ์ ครอบงำตัวตนของบุคคลมากกว่าแนวทางของ Kymlicka ที่เน้นสิทธิการปกครองตนเอง ทำให้การแบ่งแยกมีความเบาบางลงไปอีกในระดับหนึ่ง (Van Waarden, 2014)

ท้ายที่สุดบทเรียนสำคัญจาก Mrs. Chatterjee vs Norway คือการตระหนักถึงความสำคัญของสิทธิทางวัฒนธรรมในฐานะสิทธิพื้นฐานที่ช่วยสร้างเสริมภาพและความยุติธรรมในสังคมพหุวัฒนธรรม หากมองในแง่วิชาการ ภาพยนตร์นี้ได้สะท้อนถึงแนวคิดของ Kymlicka และ Sen ที่ชี้ให้เห็นว่าการเคารพและส่งเสริมความหลากหลายทางวัฒนธรรมเป็นหัวใจสำคัญของการสร้างสังคมประชาธิปไตย โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าหากเราต้องการก้าวไปมากกว่านั้น ภาพยนตร์ได้ฉายภาพอนาคตของปัญหาว่ารัฐจะต้องสร้างนโยบายที่มีการมอบสิทธิการมีส่วนร่วม (Participation Rights) ช่วยให้ชนกลุ่มน้อยสามารถรักษาอัตลักษณ์ของตนโดยไม่แยกตัวจากสังคม ในขณะที่เดียวกันก็ป้องกันไม่ให้เกิดความโดดเดี่ยวจากการให้อัตลักษณ์ใดครอบงำมากเกินไป ส่วนในแง่การนำไปใช้ในสังคม ภาพยนตร์เน้นย้ำถึง

ความจำเป็นของรัฐในการสร้างกระบวนการตัดสินใจที่ยุติธรรม ซึ่งรวมถึงการเปิดโอกาสให้ชนกลุ่มน้อยมีส่วนร่วม การอบรมเจ้าหน้าที่รัฐให้เข้าใจความหลากหลายทางวัฒนธรรม และการออกนโยบายที่ยืดหยุ่น เช่น การสนับสนุนภาษา ศาสนา และการปฏิบัติตามวัฒนธรรมในที่สาธารณะ สิ่งเหล่านี้ไม่เพียงช่วยลดความขัดแย้งในสังคมแต่ยังเสริมสร้างความสมานฉันท์และความเท่าเทียมในระยะยาว

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

งานวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่าสิทธิทางวัฒนธรรมควรถูกจัดให้เป็นสิทธิพื้นฐาน เนื่องจากวัฒนธรรมเป็นกรอบสำคัญที่กำหนดวิถีชีวิต อัตลักษณ์ และการดำเนินชีวิตของปัจเจกบุคคล โดยใช้แนวคิดของ Will Kymlicka และกรณีศึกษาจากภาพยนตร์ Mrs. Chatterjee vs Norway เป็นหลักฐานสนับสนุน ผลการวิจัยพบว่า การละเลยสิทธิทางวัฒนธรรมก่อให้เกิดความไม่เท่าเทียมในระบบ และส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของชนกลุ่มน้อยอย่างร้ายแรง ตัวอย่างในภาพยนตร์แสดงให้เห็นว่า การแยกเด็กออกจากครอบครัวโดยไม่คำนึงถึงบริบททางวัฒนธรรม เช่น การเลี้ยงลูกด้วยวิถีเฉพาะของครอบครัวชาวอินเดีย สะท้อนถึงอคติที่เกิดจากมาตรฐานสากลที่ไม่ยืดหยุ่น ทั้งนี้ การละเลยกระบวนการที่เหมาะสมและโอกาสในการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองถือเป็นการละเมิดสิทธิขั้นพื้นฐานตามกรอบของ Amartya Sen ซึ่งเน้นว่ากระบวนการที่ยุติธรรมและการเปิดโอกาสให้ปัจเจกสามารถเลือกดำเนินชีวิตตามคุณค่าที่ตนยึดถือเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างชีวิตที่ดี ผลการวิจัยยังชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นที่รัฐต้องมีนโยบายและมาตรการที่ส่งเสริมความหลากหลายทางวัฒนธรรม เพื่อป้องกันการกีดกันหรือการละเมิดสิทธิของชนกลุ่มน้อยในสังคมที่มีพหุวัฒนธรรม

จากผลการวิจัยนี้มีข้อเสนอแนะสำคัญหลายประการ คือ รัฐควรพัฒนานโยบายที่ส่งเสริมการยอมรับความหลากหลายทางวัฒนธรรมในทุกระดับ โดยเฉพาะการมอบสิทธิให้ชนกลุ่มน้อยสามารถปฏิบัติตามวิถีชีวิตและอัตลักษณ์ของตนเองได้อย่างเสรี นอกจากนี้ ควรมีการอบรมเจ้าหน้าที่รัฐเพื่อเพิ่มความเข้าใจและตระหนักถึงความสำคัญของความหลากหลายทางวัฒนธรรม เพื่อลดอคติและสร้างกระบวนการตัดสินใจที่เท่าเทียมมากขึ้น รัฐควรสร้างสมดุลนโยบายด้านการคุ้มครองเด็ก โดยคำนึงถึงมาตรฐานสากลควบคู่ไปกับการเคารพบริบททางวัฒนธรรมของครอบครัว ทั้งนี้ ควรใช้แนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ครอบคลุมทุกกลุ่ม โดยเน้นการให้โอกาสและกระบวนการที่เป็นธรรมเพื่อป้องกันการเลือกปฏิบัติ และรัฐควรเสริมสร้างกรอบกฎหมายที่ชัดเจนในการคุ้มครองสิทธิทางวัฒนธรรม เพื่อให้ชนกลุ่มน้อยสามารถรักษาอัตลักษณ์ของตนโดยไม่ต้องเผชิญกับความกดดันทางสังคม ข้อเสนอ

เหล่านี้จะช่วยลดความขัดแย้งและเสริมสร้างความเท่าเทียมในสังคมพหุวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน และที่สำคัญไม่แพ้กันคือการละเลยสิทธิเด็กซึ่งเป็นหัวใจหลักของกรณี Mrs. Chatterjee vs Norway บางครั้งเราอาจจะให้ความสำคัญกับสิทธิทางวัฒนธรรมของมารดาเกินไป จนอาจมองข้ามความต้องการและสิทธิในการเติบโตของเด็กในฐานะปัจเจกบุคคลที่มีสิทธิเลือกอัตลักษณ์ของตนเองในอนาคต แนวคิดของ Sen ที่มุ่งเน้น Capability ทำให้เราสามารถปรับสมดุลนี้ได้ โดยการเน้นว่ารัฐต้องรับประกันสมรรถภาพหรือความสามารถในการกระทำของเด็กให้สูงสุด โดยไม่ถูกจำกัดด้วยวัฒนธรรมใดวัฒนธรรมหนึ่ง การแก้ไขปัญหาสังคมพหุวัฒนธรรมจึงต้องเปลี่ยนจากการปะทะเป็นการสร้างสมดุลระหว่างการรักษานับตั้งแต่เดิมและการบูรณาการเข้ากับสังคมใหม่

เอกสารอ้างอิง

- Addo, M. K. (2010). Practice of United Nations human rights treaty bodies in the reconciliation of cultural diversity with universal respect for human rights. *Human Rights Quarterly*, 32(3), 601–664. <https://doi.org/10.1353/hrq.2010.0012>
- Banks, J. A. (2008). Diversity, group identity, and citizenship education in a global age. *Educational researcher*, 37(3), 129-139. <https://doi.org/10.3102/0013189X08317501>
- Christiansen, Ø., & Anderssen, N. (2010). From concerned to convinced: reaching decisions about out-of-home care in Norwegian Child Welfare Services. *Child & Family Social Work*, 15(1), 31-40. <https://doi.org/10.1111/j.1365-2206.2009.00635.x>
- Connor, W. (1972). Nation-building or nation-destroying?. *World politics*, 24(3), 319-355. <https://doi.org/10.2307/2009753>
- Cunningham, H. (2005). *Children and childhood in western society since 1500*. Pearson Education.
- Faircloth, C. (2014). Intensive parenting and the expansion of parenting. In E. Lee, J. Bristow, C. Faircloth, et al. (Eds.), *Parenting culture studies* (pp. 25–50). Berlin Heidelberg: Springer.

- Fylkesnes, M. K., Iversen, A. C., & Nygren, L. (2018). Negotiating deficiency: Exploring ethnic minority parents' narratives about encountering child welfare services in Norway. *Child & family social work*, 23(2), 196-203.
<https://doi.org/10.1111/cfs.12400>
- Hollekim, R., Anderssen, N., & Daniel, M. (2016). Contemporary discourses on children and parenting in Norway: Norwegian Child Welfare Services meets immigrant families. *Children and Youth Services Review*, 60, 52-60.
<https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2015.11.004>
- Jovanovic, M. A. (2005). Recognizing minority identities through collective rights. *Human Rights Quarterly*, 27(2), 625-651. <https://doi.org/10.1353/hrq.2005.0019>
- Keddell, E. (2018). The vulnerable child in neoliberal contexts: The construction of children in the Aotearoa New Zealand child protection reforms. *Childhood*, 25(1), 93-108. <https://doi.org/10.1177/0907568217727591>
- Kymlicka, W. (1989). *Liberalism, community, and culture*. Clarendon Press: Oxford.
- Kymlicka, W. (1995). *Multicultural citizenship: A liberal theory of minority rights*. Clarendon Press: Oxford.
- Kymlicka, W. (2011). Multicultural Citizenship Within Multination States. *Ethnicities*, 11(3), 281-302. <https://doi.org/10.1177/1468796811407813>
- Kymlicka, W. (2018). Liberal Multiculturalism as A Political Theory of State–Minority Relations. *Political Theory*, 46(1), 81-91.
<https://doi.org/10.1177/0090591717696021>
- Lee, E., Bristow, J., Faircloth, C., & Macvarish, J. (2014). *Parenting culture studies*. Springer.
- Lenihan, D. (1991). Liberalism and the problem of cultural membership: A critical study of Kymlicka. *Canadian Journal of Law & Jurisprudence*, 4(2), 401-421.
<https://doi.org/10.1017/S0841820900003015>

- Londhe, R. (2009). Decisions about child rearing practices in first-generation Asian Indian immigrants. In R. L. Dalla, J. DeFrain, J. Johnson, & D. A. Abbott (Eds.), *Strengths and challenges of new immigrant families: Implications for research, education, policy, and service* (pp. 217–239). Rowman & Littlefield Publishers.
- Morelli, G. A., et al., (1992). Cultural variation in infants' sleeping arrangements: Questions of independence. *Developmental psychology*, 28(4), 604.
<https://doi.org/10.1037/0012-1649.28.4.604>
- Nayak, J. K. (2016). An anthropological observation on the role of tribal communities in the conservation of biodiversity. *European Journal of Environmental Ecology*, 3(1), 21-29.
- Nwagbara, R. G., Opafofa, S. O., & Adefarasin, V. O. (2024). Amartya Sen's Conception of Social Justice and Ethnic Crises in Contemporary Nigeria. *NIU Journal of Social Sciences*, 10(3), 187-192. <https://doi.org/10.58709/niujs.v10i3.2008>
- Offe, C. (1998). “Homogeneity” and constitutional democracy: Coping with identity conflicts through group rights. *The Journal of Political Philosophy*, 6(2), 113-141.
<https://doi.org/10.1111/1467-9760.00049>
- Oliva, J. G. (2016). Religious dress codes in the United Kingdom. In S. Ferrari & S. Pastorelli (Eds.), *Religion in public spaces* (pp. 217–234). Routledge.
- Paliwal, N. (2024). Exploring Feminist Themes in Film: A Comparative Analysis of Provoked and Mrs. Chatterjee vs Norway. *Literature & Aesthetics*, 34(1), 180-190.
- Picot, A. (2016). *Child Protective Services and Family Cultures: A Comparative Study of Norway and France*. Høgskolen i Oslo og Akershus.
- Rawls, J. (1980). Kantian constructivism in moral theory. *The journal of philosophy*, 77(9), 515-572. <https://doi.org/10.2307/2025790>
- Sautman, B. (1999). Ethnic law and minority rights in China: Progress and constraints. *Law & Policy*, 21(3), 283-314. <https://doi.org/10.1111/1467-9930.00074>

- Sen, A. (2005). Human rights and capabilities. *Journal of human development*, 6(2), 151-166. <https://doi.org/10.1080/14649880500120491>
- Sen, A. (2008). The idea of Justice. *Journal of human development*, 9(3), 331-342. <https://doi.org/10.1080/14649880802236540>
- Sinha, R. K. (1995). Biodiversity conservation through faith and tradition in India: some case studies. *The International Journal of Sustainable Development & World Ecology*, 2(4), 278-284. <https://doi.org/10.1080/13504509509469908>
- Staer, T. (2016). Risk and marginalization in the Norwegian Welfare Society: A national cohort study of child welfare involvement. *Child indicators research*, 9, 445-470. <https://doi.org/10.1007/s12187-015-9319-1>
- van den Berghe, P. (1981). *The Ethnic Phenomenon*. Elsevier, New York.
- Van Waarden, B. (2014). Amartya Sen's identity pluralism applied to Will Kymlicka's liberal multiculturalism. *international journal on minority and group rights*, 21(4), 527-546. <https://doi.org/10.1163/15718115-02104004>
- Wright, J. (1999). Minority groups, autonomy, and self-determination. *Oxford Journal of Legal Studies*, 19(4), 605-629. <https://doi.org/10.1093/ojls/19.4.605>
- Zempi, I. (2019). Veiled Muslim women's views on law banning the wearing of the niqab (face veil) in public. *Ethnic and Racial Studies*, 42(15), 1-18. <https://doi.org/10.1080/01419870.2019.1588985>